

Linnéuniversitetet

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

2019-05-24

Mittuniversitetet

MIUN 2018/601

Bedömagruppens rapport

Treklöverutvärdering kluster 4

Mittuniversitetet

Huvudområde	Examensnivåer
Turismvetenskap	Kandidat, magister- och masterexamen
Kulturgeografi	Kandidat, magister- och masterexamen

Bedömagrupp kluster 4	
Ordförande/extern	Erika Andersson Cederholm
Extern bedömare, ORU:	Mats Lundmark
Arbetslivsrepresentant:	Erika Rosander
Utvärderingsansvarige,	Maria Lexhagen
Bit. utvärderingsansvarige,	Mekonnen Tesfahuney
Bit. utvärderingsansvarige,	Martin Gren
Studentrepresentant, Miun:	Klas Norrsén
Studentrepresentant, KaU:	Maria Lindqvist
Studentrepresentant, Lnu:	Vakant

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	2
2 Inledning	5
2.1 Bakgrund och syfte.....	5
2.2 Arbetsprocess, bedömning och reflektioner.....	6
2.3 Om bedömargruppens rapport - Mittuniversitetet	9
3 Kulturgeografi	12
3.1 Kandidatexamen i kulturgeografi.....	12
3.1.1 Redovisning utifrån de sju bedömningskriterierna.....	13
3.1.2 Slutsatser och rekommendationer	35
3.2 Magister- och masterexamen i kulturgeografi.....	37
3.2.1 Redovisning utifrån de sju bedömningskriterierna.....	38
3.2.2 Slutsatser och rekommendationer	43
4 Turismvetenskap	44
4.1 Kandidatexamen i turismvetenskap	44
4.1.1 Redovisning utifrån de sju bedömningskriterierna.....	45
4.1.2 Slutsatser och rekommendationer	57
4.2 Magister och masterexamen i turismvetenskap.....	60
4.2.1 Redovisning utifrån de sju bedömningskriterierna.....	61
4.2.2 Slutsatser och rekommendationer	73
5 Slutdiskussion	76
6 Bilaga 1, Valda examensmål	85
Kandidat	85
Magister.....	86

1 Sammanfattning

Kulturgeografi – kandidatexamen och utbildning på grundnivå

Är bra/goda exempel

- det programomfattande projektet som syftar till att systematiskt utveckla studenternas akademiska/vetenskapliga skrivande
- väletablerat system för arbetslivskontakter
- jämställdhetsperspektivet är problematiserat och medvetet breddat

Kan åtgärdas

- bristande resurser och verktyg för att stödja studenter med låga meritvärden, vilket även handlar om lärosätets ansvar för universitetslärarens totala arbetssituation
- tveksamheter gällande ämnesdidaktisk kompetens bland lärare som undervisar i kulturgeografi, men som inte har utbildning eller anställning i ämnet
- avsaknad av lärandemål med kulturgeografiskt ämnesteoritiskt innehåll
- bristande användning av kursplaner som pedagogiska styrdokument i utbildningspraktiken
- otillräckliga formativa kursvärderingar
- otydligheter i kulturgeografiämnet i kurser, och särskilt i relation till turismvetenskap
- bristande återkoppling till studenter
- kulturgeografins otydliga användbarhet inom andra områden än turism
- icke tillfredställande könsbalans bland personal med fasta tjänster

Bör åtgärdas

- otillräcklig närvaro av professorer och docenter i ämnet på grundnivå

- avsaknad, eller otillräcklig omfattning, av metodmoment som tränar studenter i hur man kartlägger tidigare forskning och gör forskningsöversikter i kulturgeografi
- icke tillräcklig säkerställning av att de självständiga arbetena kvalificerar för kandidatexamen i kulturgeografi, särskilt avseende ämnesfördjupning, ämnesteoretiska och metodologiska kunskaper, samt orientering i aktuella forskningsfrågor

Kulturgeografi – magister/masterexamen och utbildning på avancerad nivå

Är bra/goda exempel

- forskningsnära utbildning

Kan åtgärdas

- inte tillräckligt kulturgeografiskt ämnesteoretiskt innehåll
- bristande kulturgeografisk disciplinidentitet, med oklara avgränsningar gentemot turismvetenskap

Turismvetenskap – kandidatexamen och utbildning på grundnivå

Är bra/goda exempel

- det kollegiala handledarskapet
- generellt sett är det en välorganiserad och genomtänkt utbildning
- väletablerat system för arbetslivskontakter
- intersektionella perspektiv för att säkra jämställdhet

Kan åtgärdas

- bristande resurser för pedagogisk/ämnesdidaktisk utveckling
- relativt hög andel icke-disputerade i utbildningen
- bristande återkoppling till studenter
- otydligheter mellan huvudområden (vad som är turismvetenskap och kulturgeografi i utbildningen)

- otydligheter i kommunikationen till studenter om möjliga karriärvägar

Bör åtgärdas

- bristande ämnesteoretiska kunskaper och färdigheter i turismvetenskap, samt gedigen kunskap i ämnets idétraditioner och kanoniska verk
- snäv begränsad metodlitteratur som förlitar sig på en källa, alternativt några få metodrelaterade källor
- brister i kommunikation med studenter

Turismvetenskap – magister/masterexamen och utbildning på avancerad nivå

Är bra/goda exempel

- studenterna på avancerad nivå i turismvetenskap initieras väl i det akademiska arbetet och i forskningsvärlden
- ett upparbetat kontaktnät och olika karriärvägar för studenterna
- profileringen i hållbarhetsfrågor inom turism i allmänhet, och hållbar turismutveckling i synnerhet

Kan åtgärdas

- bristande uppföljning av alumnstudenter på avancerad nivå
- icke tillräckligt utvecklade strategier och konkreta åtgärder för att i vardaglig undervisningspraktik jämka skillnader i förkunskaper bland studenterna (såväl i ämnesteorier- som metodkunskaper och läs- och skrivfärdigheter av akademiska texter)

Bör åtgärdas

- otillräcklig resurstilldelning för pedagogisk utveckling
- bristande forskningsetiska överväganden i de självständiga arbetena

2 Inledning

2.1 Bakgrund och syfte

Treklövern är ett samarbete mellan Mittuniversitetet, Karlstads universitet och Linnéuniversitetet omkring kvalitetsutvärdering och kvalitetssäkring av utbildningar. Följande utvärdering hör till kluster 4, vilket omfattar ämnena Turismvetenskap, Kulturgeografi och Geografi. Utvärderingen omfattar fyra examensnivåer: högskoleexamen, kandidatexamen, magister- samt masterexamen. Kluster 4 koordineras av Mittuniversitetet.

Utvärderingen har sin grund i det kvalitetssäkrings- och kvalitetsutvecklingsarbete som anges i *Standard and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)* samt Högskolelagen (HL) och Högskoleförordningen (HF). I HL och HF specificeras bland annat nationella examensmål samt formella grunder för kvalitetsarbetet, till exempel vad gäller studentinflytande. Syftet med utvärderingen är att bedöma utbildningskvalitet, dvs i vilken mån huvudområdet uppfyller examensmålen, och hur väl uppföljning och utveckling av utbildningskvalitet fungerar, samt ge rekommendationer som kan bidra till kvalitetsutveckling av den aktuella utbildningen.

Uppdraget har genomförts av en bedömargrupp vars huvudsakliga uppdrag har varit att bedöma hur alla utbildningar, som leder till examen, säkerställer såväl att studenterna får förutsättningar att nå målen som studenternas faktiska måluppfyllelse. Bedömningarna baseras på fastställda bedömningskriterier och görs utifrån genomläsning och värdering av självvärderingar och studenters självständiga arbeten, samt intervjuer med berörda studenter och lärare.

2.2 Arbetsprocess, bedömning och reflektioner

Bedömaregruppen har alltså arbetat med tre typer av underlag: självständiga arbeten (i de fall de funnits tillgängliga), självvärderingar och intervjuer vid platsbesök. De självständiga arbetena har granskats av fem av bedömaregruppens åtta ledamöter (ej av arbetslivsrepresentant och studeranderepresentanter). Totalt har 50 självständiga arbeten bedömts. Arbetet har fördelats så att lärosätets egen representant ej medverkat i bedömningen av självständiga arbeten från det egna lärosätet. Arbetet inleddes med en gemensam läsning av tre uppsatser, vilka diskuterades vid ett kalibreringsmöte. Därefter har läsningen fördelats jämnt mellan bedömarna, och i några fall har arbetena haft en extra bedömare inom bedömaregruppen för extra kvalitetssäkring.

Bedömaregruppen har granskat de självständiga arbetena utifrån ett urval av examensmålen enligt följande (se även bilaga 1).

Kandidatexamen

Kunskap och förståelse – mål 1: Visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor.

Färdighet och förmåga - mål 1: Visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer.

Värderingsförmåga och förhållningssätt – mål 1: Visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter.

Magisterexamen

Kunskap och förståelse – mål 1 och 2: Visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl överblick över området som fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen.

Färdighet och förmåga - mål 1 och 4: Visa förmåga att integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information, och visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att arbeta i annan kvalificerad verksamhet.

Värderingsförmåga och förhållningssätt – mål 1: Visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete.

Masterexamen

Kunskap och förståelse – mål 1 och 2: Visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl brett kunnande inom området som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen.

Färdighet och förmåga – mål 1 och 4: F1) Visa förmåga att kritiskt och systematiskt integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information, och visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.

Värderingsförmåga och förhållningssätt – mål 1: Visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta

vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete.

Bedömningen av de olika examensmålen har skett utifrån tre nivåer av måluppfyllelse, sammanställt enligt följande tabell:

<i>Omdöme</i>	<i>Beskrivning</i>	<i>Kodning i tabell</i>
3	<i>Mycket hög måluppfyllelse</i>	3
2	<i>Hög måluppfyllelse</i>	2
1	<i>Bristande måluppfyllelse</i>	1

De självständiga arbetena är det underlag som främst använts för att bedöma utbildningskvalitet med avseende på måluppfyllelse enligt examensfordringarna för respektive nivå. Validiteten i detta underlag kan naturligtvis diskuteras. Urvalet av självständiga arbeten är begränsat (5 stycken per huvudområde och examensnivå vid varje lärosäte lärosäte). Hur representativa de bedömda självständiga arbetena är kan variera mellan huvudområden och lärosäten. Några av huvudområdena har även nyligen genomgått omorganiseringar, vilket ändrat förutsättningarna för examensarbetena. Bedömarens förhoppning, generellt sett, är att bedömningarna kan fungera som hjälpmedel för utveckling och förbättring av kvalitén av de självständiga arbetena.

Ett andra underlag har varit lärosätenas självvärderingar. Enligt anvisningarna ska dessa beakta samtliga examensmål, alltså inte bara de som valts ut för de självständiga arbetena. Självvärderingarna har lästs av samtliga ledamöter i bedömaregruppen, och granskats gemensamt vid flera möten.

Bedömarens tolkning av självvärderingarna, från samtliga lärosäten, är att de företrädesvis är beskrivande och rapporterande, samt i viss mån analyserande. Däremot ger de i mindre grad uttryck för värderingar och reflektioner över måluppfyllelser eller kvalitetetsarbetet som sådant, vilket är något som bedömaregruppen gärna hade sett mer av. Detta har medfört att

bedömargruppen valde att strukturera intervjuerna främst kring reflektioner och värderingar, snarare än informativa beskrivningar.

Självvärderingarna i synnerhet, men även bedömningarna av de självständiga arbetena, har utgjort underlag inför intervjuerna vid platsbesöken 28-30 januari 2019. Intervjuerna skedde på Mittuniversitetet, och företrädare för Karlstads universitet och Linnéuniversitetet intervjuades via länk. De intervjuade personerna hade då fått intervjufrågor utifrån teman några dagar innan platsbesöket, där de uppmuntrats till egna kritiska reflektioner kring styrkor, svagheter, utvecklingsmöjligheter mm i utbildning och organisation.

Under tre dagar intervjuades tre olika grupper enligt följande ordning: studenter, lärare, och studierektorer/programansvarig eller motsvarande. Varje grupp hade mellan tre och sex representanter. Vid intervjuerna med Mittuniversitetet intervjuades företrädare för både turismvetenskap och kulturgeografi samtidigt under en timme. Vid intervjun med studenter medverkade två studenter från kandidatprogrammet, och en från masterprogrammet.

2.3 Om bedömargruppens rapport - Mittuniversitetet

Kulturgeografi och turismvetenskap tillhör bägge *Avdelningen för turismvetenskap och geografi (TUG)* vid Humanvetenskapliga fakulteten (från 1 jan 2019 tillhör ämnena Institutionen för Ekonomi, Juridik, Geografi och Turism, "EJT"). I sin självvärdering har lärosätet valt att redovisa kulturgeografi och turismvetenskap under delvis samma rubriker, bland annat på grund av att huvudområdena är organisatoriskt "grannar med varandra" och återfinns på samma utbildningsprogram. För att tydliggöra det ämnesspecifika har man använt sig av underrubriker och formuleringar som markerar när det specifikt handlar om kulturgeografi eller turismvetenskap. Denna redovisningsstrategi är begriplig och motiverad mot bakgrund av huvudområdenas närhet till varandra. Samtidigt innebär redovisningsstrategin att gränserna mellan kulturgeografi och

turismvetenskap ibland blir otydliga och svårbedömda. Ibland innebär det också att delar av självvärderingen uttrycker gemensamma aspekter.

Mot denna bakgrund, och för att undvika en del upprepningar, har bedömagruppen valt att redovisa kulturgeografi på kandidatnivå utförligare än turismvetenskap på kandidatnivå.

Det kan här noteras att Mittuniversitetets självvärdering inte är helt fullständig, och skäl till detta har angivits i självvärderingen. Denna begränsning i materialet bör beaktas även vad gäller bedömningar som framförs i denna rapport. För övrigt konstaterar bedömagruppen att lärosätets självvärdering är informativ, och att den innehåller kritiska och initierade reflektioner över den egna verksamheten. Självvärderingen övertygar emellertid inte alltid fullt ut vad gäller att värdera den egna utbildningsverksamheten utifrån och genom konstruktiv länkning. Bedömagruppen har särskilt noterat att "lärandemål" mestadels lyser med sin frånvaro i självvärderingen. Därmed framgår det inte heller alltid särskilt tydligt hur planering, genomförande, utvärdering av den egna utbildningsverksamheten, och eventuella åtgärder, har värderats utifrån lärandemål, eller om man så vill utifrån förväntade studieresultat i relation till faktiska.

Bedömagruppen har valt att strukturera redovisningen av både kulturgeografi och turismvetenskap genom att i turordning följa Treklöverns sju bedömningskriterier. Det första av dessa, att utbildningarna ska nå kraven i högskolelag och högskoleförordningen utifrån en överensstämmelse mellan förväntat och faktiskt studieresultat, skall här förstås som ett övergripande och i realiteten även på gränsen till summerande bedömningskriterium. Av det följer att de övriga bedömningskriterierna, t ex de som avser högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens eller jämställdhetsperspektiv, egentligen ingår i, eller på olika sätt har betydelse för, den måluppfyllelse som kriterium 1 avser. Men i enlighet med Treklöverns indelning både bedöms och redovisas de övriga bedömningskriterierna separat.

Samtliga underlag har beaktats vid bedömningarna, även om underlagen har fått delvis olika genomslag och utrymme i de olika bedömningskriterierna såväl som i framställningen.

3 Kulturgeografi

3.1 Kandidatexamen i kulturgeografi

Kulturgeografi och turismvetenskap är huvudämnen på grundnivå inom programmet *Turism och destinationsutveckling*, 180 hp (STUDG). Programmet är treårigt och leder till kandidatexamen med huvudområde turismvetenskap alternativt kulturgeografi.

Utbildning i kulturgeografi på grundnivå äger huvudsakligen rum på ett utbildningsprogram som är starkt turismprofilerat. Till det kan läggas att en nära samverkan med både arbetsliv och forskning går som en röd tråd genom alla utbildningsprogram vid Mittuniversitetet. Studenter på *Turism och destinationsutveckling* (STUDG) ges under sin utbildning betydande möjligheter till arbetslivskontakter inom eller nära turismområdet, och även verksamhetsförlagd utbildning (VFU) som kan vara poänggivande i kulturgeografi.

Vid Mittuniversitetet finns åtta centrumbildningar inom profilerade forskningsområden, vilka alla har nära relationer till företag och organisationer inom områden som är betydelsefulla för regionen. Den centrumbildning som ligger närmast kulturgeografi, vad gäller både utbildning och forskning, är ETOUR med profilområde "Turism och upplevelser" med de fyra forskningsområdena; "Naturbaserad turism", "Informationsteknologi och turism", "Turismens ekonomiska, politiska och rumsliga dynamik" samt "Destinationer". I den mån forskning inom kulturgeografi bedrivs utanför turismområdet får man förmoda att sådan bedrivs främst genom enskilda kulturgeografers forskningsverksamheter.

3.1.1 Redovisning utifrån de sju bedömningskriterierna

Bedömningskriterium 1: Utbildningarna ska nå kraven i högskolelag och högskoleförordningen, dvs. de faktiska studieresultaten ska motsvara de förväntade studieresultaten

Självständiga arbeten

Inledningsvis vill bedömargruppen här uppmärksamma en grundläggande problematik som aktualiseras vid bedömning av självständiga arbeten som kvalificerar för kandidatexamen i ett huvudområde. Å ena sidan finns generella kriterier för vad som skall uppfyllas enligt examensfordringarna, och andra sidan måste dessa samtidigt sättas i relation till ämnesspecifika mål inom aktuellt huvudområde.

Ett genomgående intryck är att inget av de granskade självständiga arbetena i kulturgeografi vid Mittuniversitetet som bedömargruppen har tagit del av enkelt låter sig klassificeras som arbeten som på ett självklart sätt kan anses kvalificera för kandidatexamen i kulturgeografi. I princip skulle nog samtliga lika gärna kunna betraktas som självständiga arbeten i huvudområdet turismvetenskap.

Bedömning av självständiga arbeten, kandidatexamen i kulturgeografi

Mål											
K1	K1.1	K1.2	K1.3	K1.4	F1	F1.1	F1.2	V1	V1:1	V1.2	V1.3
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2
3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
2	2	2	1	2	1	1	1	2	1	2	2

K1: visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen

- K1.1: visa kunskap om huvudområdets vetenskapliga grund

Den kunskap om kulturgeografins vetenskapliga grund som visas i de självständiga arbetena är i bästa fall påtagligt begränsad, till exempel i form av nedslag i begrepp ("plats"), men i de flesta arbetena är kulturgeografins ämnesvetenskapliga grund i stort sett frånvarande. Kunskap om huvudområdets vetenskapliga grund kan i ett självständigt arbete naturligtvis visas på olika sätt, och på olika ställen i texten. Ett av dessa är "teorikapitlet".

Någon form av teorikapitel finns i samtliga av de självständiga arbeten som granskats. Här kan man tänka sig att författarna/författaren visar hur det är möjligt att undersöka det man avser att studera utifrån kulturgeografins vetenskapstradition och ämnesteorier. Turism, som undersöks i samtliga arbeten på ett eller annat sätt, kan man i princip studera inom vilken disciplin som helst, men vad innebär det att teoretisera, begreppslicgöra och undersöka turism i ämnet kulturgeografi? Inget av de självständiga arbetena uppmärksammar dock detta i sina teorikapitel, eller på andra ställen, på ett sätt som gör att de visar på tillräcklig kunskap om kulturgeografins vetenskapliga grund.

- K1.2: visa kunskap om tillämpliga metoder inom huvudområdet

Som samhällsvetenskap delar kulturgeografi naturligtvis i mångt och mycket den metodlåda som är gemensam för övriga samhällsvetenskaper. Man kan emellertid invända genom att hävda att kunskaper om tillämpliga metoder behöver knytas tydligare just till huvudområdet. Ingen av de självständiga arbetena visar på sådan ämnesorienterad metodkunskap, eller knyter an till aktuella metoddiskussioner inom ämnet. Inget självständigt arbete öppnar överhuvudtaget upp för frågan om vad det finns för tillämpliga metoder inom just kulturgeografi, eller motiverar varför man valt att bara använda sig av allmän samhällsvetenskaplig metod.

Den kunskap om tillämpliga metoder som visas i metodkapitlen är relativt begränsad, behandlar uteslutande allmän samhällsvetenskaplig metodlära, och företrädesvis sådan knuten till vad som kan uppfattas som en i kulturgeografi föråldrad "positivistmetodtradition" (t ex ett för-givet-taget accepterande av uppdelningen i kvantitativa och kvalitativa metoder). Detta förstärks genom att referenser till aktuell kulturgeografisk metodlitteratur genomgående saknas. Generellt sett redovisar metodkapitlen vilken metod, eller metoder, man använt sig av. Det är betydligt mindre förekommande att de redovisar motiv till metodval, eller diskuterar möjligheten att använda andra tillämpliga metoder och för- och nackdelar med det. Därigenom minskas också möjligheterna att faktiskt bedöma kunskapen om tillämpliga metoder eftersom dessa alltid är fler än den/de man faktiskt valt.

Till det kan läggas att det genomgående finns en del tveksamheter vad gäller redovisningen av "metod för analys" (till skillnad från "metod för insamling av data/konstruktion av material"). I metod för analys ingår även att redogöra för hur man gått tillväga för att bearbeta sitt material i olika steg (t ex kodning), och för hur materialet analyserats. Hur något skall analyseras (tillämplig metod för analys) kräver dessutom någon form av relation till "teori", eller "begreppsapparat", här framför allt sådan som utgår från kulturgeografis ämnesteorier.

- K1.3: visa fördjupad kunskap om någon del av huvudområdet

De självständiga arbetena kan svårigen placeras inom någon del av huvudområdet, hur man nu än delar in detta (kulturens geografi, landskapstraditionen, feministisk geografi, etc). Trots att alla granskade arbeten handlar om turism är det inget som låter sig placeras i turismgeografi som existerande kunskapsfält (deldisciplin), och inte heller på liknande sätt inom någon annan del av huvudområdet.

Eftersom huvudområdet för kandidatexamen är kulturgeografi så är det enligt bedömargruppen inte tillräckligt att genom ett självständigt arbete visa på fördjupade kunskaper inom det empiriska området som undersökts (turism), vilket samtliga arbeten visar på inom ramen för sin egen begränsade undersökning.

- K1.4: orientering om aktuella forskningsfrågor

Det som hittills påtalats är i mycket hög grad relaterat till det examenskriterium som anger att studenter skall visa att de är orienterade om aktuella forskningsfrågor inom huvudområdet. Det kan då konstateras att inget av de granskade arbetena innehåller ett kapitel med rubriken "litteraturöversikt" (eller motsvarande), och egentligen inte heller något som på annat sätt kan anses uppfylla grundläggande krav på en litteraturöversikt. Därigenom blir det svårt, eller i praktiken omöjligt, att identifiera att arbetena visar på orientering om aktuella forskningsfrågor.

Ett näraliggande mått är mängden och arten av forskningsartiklar som redovisas i litteraturlistorna, oavsett om de har hanterats i ett särskilt kapitel om tidigare forskning eller ej. Följande fördelning framträder då per självständigt arbete; 26 forskningsartiklar ur vetenskapliga tidskrifter (varav 4 inom kulturgeografi), 23 forskningsartiklar (varav 3 inom kulturgeografi), 5 forskningsartiklar (varav 0 inom kulturgeografi), 1 forskningsartikel (varav 0 inom kulturgeografi), 5 forskningsartiklar (varav 0 inom kulturgeografi).

Avsaknaden av forskningslitteratur inom kulturgeografi sammanfaller oftast med en relativt sett avsevärd mängd turismorienterad litteratur. Med tanke på att turism är ämnet i samtliga granskade arbeten kan man fråga sig varför i princip inga inkluderar åtminstone referenser till tidskriften *Tourism Geographies*. Som framgår av ovan har tre av de granskade arbetena dessutom endast högst fem referenser till artiklar ur vetenskapliga tidskrifter överhuvudtaget. Bedömargruppen anser att detta är mycket anmärkningsvärt för självständiga arbeten som kvalificerar för kandidatexamen, oavsett vilket huvudområde det handlar om.

F1: visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer

- F1.1: förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning

Generellt visar de självständiga arbetena på brister avseende förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning.

Samtidigt kan det noteras att det finns en variation i och mellan arbetena i vad som utgör dessa brister. Till exempel kan problemställningen vara svag i ett arbete, samtidigt som det visas att information tolkas på ett någorlunda tillfredställande kritiskt sätt.

Med avseende på metod kan det visas på förmåga att samla in, eller konstruera, information, samtidigt som det finns uppenbara brister i förmågan att värdera och tolka denna information. Sannolikt indikerar detta på brister i metod för analys, och som även är en konsekvens av att det saknas en teoretiskt informerad bestämning av det som med hjälp av metod senare skall undersökas.

- F1.2: förmåga att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer

Överlag finns det betydande brister i de självständiga arbetena med avseende på akademiskt, eller vetenskapligt, språk. Begrepp, resonemang och uppgifter hämtade från litteratur tenderar att refereras på ett alltför oreflekterat sätt, och där deskriptiv återgivning ofta dominerar. Detta bidrar till, och hänger samman med, begränsade förmågor att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer, oavsett om dessa är teoretiska, metodologiska eller empiriska.

Bedömggruppen har noterat att de självständiga arbetena, med avseende på denna förmåga (ett näraliggande ord är "reflexivitet"), ibland även kan variera mellan kapitel och avsnitt i samma arbete. Detta indikerar ett samband mellan förmåga att kritiskt diskutera och den förståelse som är relaterad till den enskilde studentens akademiska/vetenskapliga skrivande, och som genom samförfattande kan misstänkas påverka bedömningen av det självständiga arbetet med avseende på detta kriterium.

V1: visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter

- V1.1: förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga aspekter

Bedömargruppen har identifierat flera tecken, i flera självständiga arbeten, som visar på förmåga att göra bedömningar med hänsyn till vetenskapliga aspekter. En grundläggande problematik återkommer emellertid här. De relevanta vetenskapliga aspekter som bedöms handlar framför allt om antingen allmänna samhällsvetenskapliga sådana, eller om de som är mer eller mindre direkt knutna till turism. Med andra ord saknas det genomgående bedömningar av relevanta vetenskapliga aspekter inom kulturgeografi.

- V1.2: förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta samhällsliga aspekter

Flera av de självständiga arbetena visar på bedömningar med hänsyn till samhällsliga aspekter. Här noterar dock bedömargruppen återigen att det huvudsakligen handlar om bedömningar av, eller i relation till, turism, t ex turism och landsbygdsutveckling. Bedömargruppen har haft betydligt svårare att identifiera förmåga att inom kulturgeografi göra dessa bedömningar. Till det kan läggas att även om det finns exempel där den samhällsliga relevansen har en framträdande roll i arbetet, eller finns i problemställningen, så är bedömningarna sällan problematiserande, t ex vad gäller vad som kan eller skall räknas som "relevanta samhällsliga aspekter".

- V1.3: förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta etiska aspekter

Ett vanligt förekommande sätt att "lösa" kraven på att ta upp etiska aspekter är i form av ett "etikavsnitt" i metodkapitlet. Något sådant återfinns inte i de granskade självständiga arbetena. Generellt sett visar de på brister i förmågan att göra bedömningar med hänsyn till relevanta etiska aspekter. I en del arbeten lyser etiska aspekter nästan helt med sin frånvaro, i andra återfinns de i mindre omfattning. Till exempel kan det framgå att respondenter är anonymiserade enligt forskningsetisk praxis, eller så återfinns enklare hänvisningar till vissa forskningsetiska frågor i metodkapitlet. Metodkapitlet är naturligtvis inte den enda platsen för etik, men bedömargruppen har haft svårt att identifiera etiska bedömningar på andra ställen i de självständiga arbetena.

Utbildningen

Kulturgeografi är ett av huvudämnena inom följande utbildningsprogram som även utgör ämnets huvudsakliga studentunderlag på grundnivå:

- *Turism och destinationsutveckling*, 180 hp (STUDG) är ett treårigt program som leder fram till kandidatexamen med huvudområde turismvetenskap alternativt kulturgeografi.

Flera av kurserna i kulturgeografi på programmet erbjuds även som fristående kurser, med särskilda behörighetsspärrar angivna i kursplanerna. Bedömargruppen utgår från att antalet studenter som studerar på fristående kurser är få, och de som läser kulturgeografi på grundnivå därmed huvudsakligen är programstudenter. Man kan dessutom anta att flertalet av dessa studenter har valt programmet på grund av den mycket tydliga turismprofilen, vilket därmed blir en betydande faktor i kulturgeografiämnets pedagogiska förutsättningar för att bedriva utbildning inom huvudområdet på grundnivå.

För kulturgeografins del finns skäl att anta att ämnets placering nära, eller inom, turismområdet innebär både för- och nackdelar. Turismutbildningen har säkrat ett studentunderlag för kulturgeografi, men samtidigt har denna, i kombination med en stark turismforskning, bidragit till vad som kan uppfattas som en "turismanpassning" av den utbildning som bedrivs på grundnivå i ämnet.

I självvärderingen presenteras kulturgeografi som ett samhällsvetenskapligt ämne som inte bara studerar människor och samhälle utan även miljö. För ämnet traditionella aspekter lyfts fram, som betydelsen av olika nivåer, eller skalor, tillsammans med ett av kulturgeografins mest centrala ämnesteoritiska begrepp; "rummet". Huruvida man även valt en rumsvetenskaplig orientering av kulturgeografi (s.k. "spatial science"), vilket "rummet har ett eget förklaringsvärde" indikerar, är oklart. Tydligt är emellertid att man vid Mittuniversitetet valt att fokusera sin utbildning i kulturgeografi mot ett antal subdisciplinära inriktningar; "ekonomisk geografi", "politisk geografi och planering", samt "mobilitetens geografi". Dessa preciseras ytterligare i termer

av fokusområden, det vill säga "turismens ekonomiska geografi", "mobilitet, transporter och kommunikationer", samt "politisk geografi och planeringsansatsen".

Den valda avgränsningen av utbildning i kulturgeografi på grundnivå, enligt nyss nämnda subdisciplinära inriktningar och fokusområden, förefaller relevant och motiverad utifrån det turismprogram som utgör ämnets huvudsakliga studentunderlag. Den återspeglar även ämnesforskarkompetens i kulturgeografi vid lärosätet. Ämnesavgränsningen uttrycker samtidigt en turismanpassning på bekostnad av andra inriktningar inom kulturgeografi, eller huvudområdet i bredare mening. Man kan även fråga sig hur ämnesbestämningen förhåller sig till den subdisciplinära inriktning inom kulturgeografi som ligger närmast turismområdet, det vill säga "turismgeografi".

Vad gäller kulturgeografins "ämnesgranne" så presenteras turismvetenskap som "ett tvärvetenskapligt ämnesområde som utvecklats till eget ämne vid Mittuniversitetet" (SV, Miun). För kulturgeografins del uppkommer därmed en paradoxal och för huvudområdet problematisk situation. Att turismvetenskap anses vara en tvärvetenskap borde, i enlighet med traditionella uppfattningar, innebära att kulturgeografi *de facto* även ingår som en av de vetenskaper som utgör turismvetenskap som tvärvetenskapligt ämnesområde. Det framgår egentligen inte närmare i självvärderingen om, eller hur, kulturgeografins gränsdragning gentemot turismvetenskap har bestämts.

En granskning av tillgängliga kursplaner i kulturgeografi (<https://www.miun.se/utbildning/kurser/Sok-kursplan/>) visar att angivna lärandemål generellt sett tenderar att vara skrivna enligt progression, där t ex "förklara" följs av ett andra lärandemål med "redogöra" och därefter ett tredje med "tillämpa". På grundval av kursplanerna är det svårare att identifiera en motsvarande progression i lärandemål från A- till C-nivå. En annan observation är att det är vanligt förekommande att samma lärandemål innehåller två eller flera kognitiva operationer, t ex "analysera och diskutera" eller "utforma, sammanfatta och presentera". Eftersom lärandemål utgör grund för examination uppkommer därmed frågor om vad en student

egentligen skall kunna visa utifrån ett och samma lärandemål. Examineras exempelvis "analysera och diskutera" samtidigt, eller genom olika examinationer? Hur sammanvägs dessa i så fall?

Vid Mittuniversitet tillämpas betygsskalan A-F, vilket ställer betydande krav på att lärandemål operationaliseras till betygskriterier på en sjugradig målrelaterad skala. Självvärderingen saknar information om hur detta görs. Även om den innehåller exempel på examinationer så framgår det inte explicit hur lärandemålen omvandlas till examinationsuppgifter och till specifika bedömningskriterier. Sammantaget uppstår här svårigheter att bedöma huruvida den pedagogiska praktiken genomsyras av den nu allmänt inom högskolevärlden eftersträvade "konstruktiva länkningen".

En annan iakttagelse, utifrån kursplanerna, är att det finns många exempel på att lärandemålen refererar specifikt till kulturgeografi, t ex "definiera och förklara grundläggande kulturgeografiska begrepp och teorier".

Bedömargruppen ser positivt på detta eftersom det bidrar till en precisering av vad det är som studenter skall lära sig i just huvudområdet kulturgeografi. Samtidigt kan det noteras att det inte sällan förekommer lärandemål på kurser i kulturgeografi där ämnet inte explicit framkommer alls, t ex "visa förståelse för och diskutera de processer och relationer som formar turismens arbetsmarknad och arbetsliv".

Bedömargruppen har ingen anledning att betvivla att man utifrån ett sådant lärandemål både kan förstå och diskutera processer och relationer genom kulturgeografisk ämnesteorier under en kurs, men påpekar att utan något specifikt "kulturgeografiskt" i lärandemålet så kan i strikt mening inte heller detta utgöra direkt grund för examination. Vad gäller lärandemål, och särskilt hur dessa används i den pedagogiska praktiken, så kan man utifrån intervjuer även dra slutsatsen att dessa generellt sett kan kommuniceras tydligare till studenterna.

Vad gäller kandidatprogrammet *Turism och destinationsutveckling*, 180 hp (STUDG), så finns det 13 kurser i kulturgeografi som ges inom ramen för detta. Eftersom 1 av 3 kurser kan väljas under termin 4 innebär det att en student rent teoretiskt har möjlighet att läsa 11 kurser i kulturgeografi på

programmet. I intervjuer med studenter framkommer att information till studenterna, om både relevans och placering av enskilda kurser i förhållande till programmet i sin helhet, kan förbättras. Med tanke på programmets turismprofil skulle man kunna anta att detta är särskilt viktigt att beakta för kulturgeografi.

Bedömargruppen kan sammanfattningsvis bekräfta vad som redan framförts i självvärderingen. I denna sägs att det i dagsläget är "oklart huruvida studenterna kan anses ha tillräckligt goda kunskaper inom ämnets huvudområde" och att det är oklart "[h]ur bedömningen av kunskapsnivån /.../ görs" inom huvudområdet (SV, Miun). Det sägs även att studenterna i början av sin utbildning erhåller "ett ämnesmässigt välförankrat utbud, som dock tycks sjunka, i såväl kvalitativt hänseende som i termer av kvantitet, då studenterna når C-nivå" (SV, Miun).

Bedömningskriterium 2: Undervisningen ska fokusera på studenters lärande

Bedömargruppen har fått intrycket att det generellt sett tycks vara en ganska väl organiserad och genomtänkt utbildning som bedrivs i kulturgeografi vid lärosätet, om än med ett fokus på turism som innebär många utmanande pedagogiska förutsättningar för kulturgeografins del. Av tillgängligt underlag framstår pedagogiken i allmänhet som varierande, och där enskilda lärare ges utrymme att påverka och utforma undervisningen. Examinationsformerna är generellt sätt varierande.

I självvärderingen lyfts flera exempel fram på examinationer och kursmoment som indikerar på att studenter lärande är i fokus, även om bedömargruppen kanske ibland har haft lite svårt att identifiera pedagogiska intentioner som genom konstruktiv länkning direkt riktar sig till studenters lärande och kunskapsutveckling. I självvärderingen uttrycks det i alla fall att man "tar fasta på hur studenters lärande stimuleras genom aktivitet och reflektion" och att man medvetet premierar "kreativa grepp i form av övningar, seminarier och examinationer som uppmuntrar till detta" (SV, Miun). Likaså framkommer det att man aktivt värnar om kritisk reflektion och bildning, vilket innebär en distans till instrumentellt lärande. Bedömargruppen

uppfattar även det programomfattande projektet, vilket syftar till att systematiskt utveckla studenternas akademiska/vetenskapliga skrivande, som ett gott exempel på en pedagogisk ambition att fokusera på studenternas lärande och kunskapsutveckling.

Något som emellertid har framkommit i intervjuer är en del brister vad gäller återkoppling på studenternas lärande, t ex på skrivuppgifter de har under utbildningens genomförande. Ibland tycks det som att examinatorer har låga krav på skrivandet, vilket eventuellt även kan ha att göra med brist på återkoppling. Detta kanske i viss mån gäller hela vägen som leder fram till det självständiga arbetet?

Återkoppling på det akademiska skrivhantverket kan med andra ord bli bättre, vilket skulle kunna bidra till att studenterna tidigare inser när de behöver söka mer stöd. Om återkoppling på skrivandet under "uppsatskursen" kommer först vid seminarium, eller när det självständiga arbetet läggs fram för opposition, så är det i princip för sent.Handledning är den pedagogiska handling som främst syftar till att ge återkoppling på studenters egna lärande, och bedömargruppen passar här på att väcka frågan om det finns anledning att överväga ett införande av en mer systematisk och strukturerad modell för texthandledning med tydligt fokus på studentens lärande?

Ett fokus på studenternas lärande innefattar även ett fokus på progression i studenternas lärande och kunskapsutveckling i huvudområdet kulturgeografi. I linje med vad som uttrycks i självvärderingen anser bedömargruppen att här finns möjligheter till utveckling, och med tillägget att stimulera även innefattar att utmana studenternas lärande och kunskapsutveckling.

Avslutningsvis så handlar detta bedömningskriterium inte bara om att fokusera på studenternas lärande utan även om de pedagogiska förutsättningarna för detta. I självvärderingen uppmärksammas att en hög andel av studenterna kommer från studieovana hem och har relativt låga meritvärden. Man menar även att det har "skett en markant ökning av antalet omexaminationer och ersättningsuppgifter för obligatoriska moment över tid", och att "lärare måste ges adekvata resurser i termer av både arbetstid och

verktyg för att kunna stödja studenter, vilket handlar om "universitetslärarens totala arbetssituation" (SV, Miun).

Bedömningskriterium 3: Undervisningens innehåll och form ska vila på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet

Den undervisande personalen i kulturgeografi utgörs av 1 adjunkt, 2 lektorer, 1 docent och 1 professor. En majoritet av dessa är även aktiva som forskare, särskilt i eller nära turismfältet, och genom den verksamhet som bedrivs vid ETOUR. Om man räknar om till hur mycket tjänstgöring (av heltid) dessa personer har på grundnivå i kulturgeografi så innebär det att docent och professor tillsammans har 9%, adjunkt har 41%, och de två lektorerna har tillsammans 49% tjänstgöring. Detta innebär att en adjunkt (lic. i kulturgeografi) står för en förhållandevis stor andel av undervisningen i kulturgeografi, och att närvaron av docent och professor på grundnivå inte är särskilt omfattande.

I den mån forskarstuderande är aktiva i kulturgeografiundervisningen, och t ex eventuellt handleder kandidatstudenter, så får man utgå från att dessa är doktorander i ämnet turismvetenskap. Dessa kan säkert representera forskningsanknytning i allmänhet, men de kan inte sägas vara representanter för forskning inom kulturgeografi.

Det finns exempel på kurser i kulturgeografi som är forskningsanknutna till innehåll och form, t ex "Turismens arbetsliv och arbetsmarknad" (KG036G) där lärares egna forskningspublikationer används i undervisningen. Även om studenter i allmänhet tycks vara nöjda med båda mängd och nivå på litteraturen, uttrycker lärare att de korta kurserna (i tid) kräver en kompromiss med avseende på litteraturens djup och bredd. Det finns även tveksamheter kring hur mycket aktuell forskning i kulturgeografi som studenter kommer i kontakt med, och avsaknaden av tidigare forskning i de bedömda självständiga arbetena är något som kan motivera en översyn av förekomsten av kulturgeografisk forskningslitteratur på kursnivå.

Intervjuer visar att lärosätet har ambitionen att lärare med mycket forskningstid även skall undervisa, åtminstone till viss del, för att därigenom

säkerställa att undervisningen är forskningsanknuten. Från intervjuerna framkommer att det finns en oro kring sänkt söktryck till turismprogrammet, och att balansen mellan undervisning och forskning därmed kan riskera att tippa över till forskning. Reflektioner från lärare visar på ett strukturellt dilemma, då deras motiv att söka sig till lärosätet är annorlunda än hos studenter. Studenter är inte först och främst lockade av en god forskningsmiljö.

Att undervisningens innehåll och form skall vila på vetenskaplig grund kan återigen uppmärksammas i termer av kulturgeografins ämnesvetenskapliga grund. Kulturgeografins ämnesbestämning i relation till turismvetenskap är central för förutsättningarna för ämnet att organisera en utbildning på grundnivå inom ramen för ett dominerande turismprogram. Detta har även aktualiserats i studentintervjuer och platsbesök, och återspeglas i de självständiga arbetena som kvalificerar för kandidatexamen i huvudområdet.

Bedömgargruppens uppfattning är att kulturgeografi, som egen disciplin och huvudområde för examen, inte gynnas av vad som uppfattas som en turismpremierande ämnes- och utbildningsregim, vilken inkluderar en för kulturgeografi problematisk ämnesbestämning gentemot turismvetenskap som en samhällsvetenskaplig tvärvetenskap.

Inom samma institution finns alltså två discipliner, två huvudområden, som "konkurrerar" om turism. Denna inomorganisatoriska förutsättning tycks emellertid inte upplevas som så problematisk av lärarna, även om bedömgargruppen har haft svårt att avgöra vad kulturgeograferna egentligen tycker om bodelningen. Bedömgargruppen har inte heller fått någon indikation på att studenterna själva upplever ämnesgränsen mellan kulturgeografi och turismvetenskap som direkt problematisk. I en turismutbildning står turism av naturliga skäl i centrum och vilken disciplin kunskaper om turism kommer ifrån är i ett studentperspektiv ofta av underordnad betydelse. Dock kan det noteras att studenter ibland uttrycker att de har svårt att förstå skillnaden mellan kulturgeografi och turismvetenskap, och lärare säger även själva att de relativt ofta får frågor om detta av studenter.

I självvärderingen framkommer att man arbetar med att särskilja ämnena metodologiskt, och studierektor påpekar i intervju att man försöker säkerställa att handledare väljs utifrån huvudområde. Dock finns det inte alltid handledare tillgängliga, och som även är kulturgeografer får man förmoda. Någon lärare uttrycker även att studenter ibland pressar in vissa teorier för att de tror att de måste, för att de tillhör en huvuddisciplin, men utan att ha närmare kunskap om dess ämnesvetenskapliga kriterier.

Bedömargruppen menar att det finns anledning för kulturgeografi att i utbildningens innehåll och form ytterligare värna om den ämnesvetenskapliga grunden. De granskade självständiga arbetena i kulturgeografi visar på påtagliga ämnesteoritiska och ämnesmetodologiska brister som motiverar en översyn av undervisningens ämnesvetenskapliga grund.

Det finns flera skäl att anta att undervisningens innehåll och form även vilar på beprövad erfarenhet. Utbildningen, med avseende på kurser i kulturgeografi och det program dessa huvudsakligen ingår i, har över tid blivit systematiskt prövade, dokumenterade och utvärderade.

Enligt uppgifter i självvärderingen har tre av de fem lärarna i kulturgeografi genomgått aktuell högskolepedagogisk kurs (SV, Miun), vilket är ett av de mått som kan användas för att mäta denna kompetens. Bedömargruppen noterar att samtliga som genomgått sådan utbildning är kvinnor (adjunkt och lektorer) och de som inte genomgått är följaktligen män (docent och professor). Ett annat mått är huruvida lärare beskriver utbildningen genom ett högskolepedagogiskt och ämnesdidaktiskt informerat språkbruk, t ex konstruktiv länkning. Bedömargruppen konstaterade inledningsvis att lärosätets självvärdering visade på en del tveksamheter, särskilt vad gäller att värdera utbildningen utifrån lärandemål och genom konstruktiv länkning.

Det har tidigare funnits pedagogiska seminarier, men i dagsläget finns inga. Det är oklart om dessa tidigare seminarier innehållit kulturgeografisk ämnesdidaktik. Lärare nämner att det finns ett informellt kollegialt lärande, samt att man på egen hand i hög utsträckning utvecklar sin kompetens via kanaler utanför institutionen.

Vid Mittuniversitetet sker pedagogiskt utvecklingsarbete idag som regel i projektform, vilket bland annat innebär "att det inte finns tid i tjänst för lärare att ägna sig åt pedagogiskt utvecklingsarbete" (SV, Miun). Även i intervjuer har det framgått att lärare anser att detta påverkat deras möjligheter till pedagogisk kompetensutveckling negativt. Bedömargruppen anser att detta bör utredas vidare eftersom detta har direkt betydelse för hur väl lärosätet inte bara säkerställer att verksamma i utbildningen har aktuell högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens, utan även att denna kontinuerligt utvecklas. Bedömargruppen vill även passa på att markera att "pedagogiskt utvecklingsarbete" ingår i en högskolelärares ordinarie arbetsuppgifter (t ex planera-genomföra-utvärdera-revidera/förändra).

Mittuniversitetet har nyligen infört en pedagogisk meriteringsmodell, och hittills "har en lärare (ämnet kulturgeografi) vid avdelningen genomgått denna meriteringsprocess" (SV, Miun). Här finns alltså en ambition vid lärosätet att lyfta fram och uppgradera det pedagogiska arbetet, även om det finns lärare som kan uppleva dokumentationskrav som ytterligare en administrativ börda. Bedömargruppen har ibland fått intrycket av att lärare i kulturgeografi på grundnivå upplever sig vara tyngda av administrativa rutiner och över brist på resurser, inklusive personalbrist.

Generellt upplever studenterna på grundnivå att lärarna är kunniga, att "de vet vad de pratar om", men bedömargruppen har inte material för att kunna uttala sig specifikt om kulturgeografistudenter. Generellt är studenter nöjda med lärarnas pedagogiska förmågor, även om de tycks ha varierande uppfattningar om t ex föreläsningar och vilken funktion de fyller. Utifrån studentintervjuer tycks det vara oklart hur, eller i vilken omfattning, lärandemål kommuniceras och används i undervisningen. Bedömargruppen finner det motiverat att se över den pedagogiska/ämnesdidaktiska kompetensen inom detta område, som led i säkerställandet av att kursplaner används som pedagogiska styrdokument i utbildningspraktiken.

Bedömningskriterium 5: Utbildningen ska vara användbar för studenter och samhället

De kurser i kulturgeografi som ges på kandidatprogrammet *Turism och destinationsutveckling*, 180 hp (STUDG) är vanligen mer eller mindre turismorienterade. I den bemärkelsen är de även användbara för programstudenter. Flera av kurserna i kulturgeografi på grundnivå innehåller moment som förbereder studenterna för arbetslivet. Det finns även många tillfällen där studenterna förväntas redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper "i samhället". Det finns även ett upparbetat kontaktnät med aktörer och organisationer utanför lärosätet, samt ett organiserat och etablerat utbyte med gästföreläsningar, verksamhetsförlagd utbildning, etc.

Studenterna tycks efterlysa ännu mer stöd i att kunna formulera vilken turismorienterad kompetens de får under utbildningen och som kan vara relevant för ett yrkesliv i eller nära turismområdet. Kulturgeografi på grundnivå är med andra ord företrädesvis användbar för turismstudenter och den del av samhället som faller inom turism, och särskilt sådan som uttryckt i termer av "branschen", "besöksnäringen" och "destinationsutveckling". Huruvida kulturgeografiutbildningen vid lärosätet på motsvarande sätt även är att betrakta som användbar utanför denna specifika studentgrupp och denna turismdel av samhället är en annan fråga. I perspektiv av kulturgeografi är i vart fall turism bara ett mindre delområde, antingen som empiriskt forskningsområde eller som subdisciplin (turismgeografi), och det framstår som en viktig utmaning för kulturgeografi vid lärosätet att utveckla även andra "användbarheter".

I självvärderingen problematiseras "användbar utbildning", och betydelsen av bildning, självständigt och kritiskt tänkande lyfts fram. Det framgår att utbildning inte bara skall förbereda för ett yrkesliv utan att den även skall förbereda för ett liv som välinformerad medborgare. Bedömggruppen passar här på att inflika att nutidens planetära klimatsituation, det vill säga människans bräckliga relationer till det jordliga underlaget, placerar kulturgeografi i själva kärnan av vad som idag är att betrakta som användbar och nödvändig kunskap för samhället.

Sammantaget får bedömargruppen bilden av att studenter i kulturgeografi på grundnivå möter ett huvudområde med påtaglig turismorientering med avseende på både utbildning och forskning, vilket ytterligare förstärks genom arbetslivskontakter och verksamhetsförlagd utbildning i eller nära turismområdet. Ett resultat i den senaste programutvärderingen var att studenterna upplever en osäkerhet kring hur deras examen och kompetens kan översättas till specifika yrkestitlar i arbetslivet, t ex vad man blir "utöver destinationsutvecklare". Även initierade åtgärder framstår som turismfokuserade, t ex framtagning av material som kan "spridas inom besöksnäringen för att visa på betydelsen av akademisk utbildning" (SV, Miun).

Det framstår därmed som en utmaning för kulturgeografi att i detta utbildningssammanhang "marknadsföra" ämnets relevans även utanför turismområdet till både studenter och avnämare.

Bedömningskriterium 6: Studenterna ska ha inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Med tanke på att kulturgeografistudenterna huvudsakligen läser kurser på kandidatprogrammet *Turism och destinationsutveckling* (180 hp) så sker en systematisk utvärdering av detta som regel i slutet av varje vårtermin. Av det som redovisas i självvärderingen från programutvärderingen vt-2018 framkommer inget som direkt upplyser om kulturgeografistudenter, eller om resultat från denna har aktualiserat diskussioner i kulturgeografernas ämneskollegium. Intrycket är att programutvärderingen handlar främst om turism och att åtgärder riktar sig till turismstudenter och besöksnäring.

Av självvärderingen framgår att det finns gemensamma ämneskollegiemöten som normalt hålls fyra gånger per år, och som bereds genom "ämnessamtal" inom kulturgeografi och turismvetenskap. Ämnessamtalen i kulturgeografi hålls mer oregelbundet, eller sporadiskt. Att endast 5 personer har sin disciplinära hemvist i ämnet innebär att frågor kan avhandlas "i korridoren" eller över fikabordet. För kulturgeograferna kan detta säkert innebära

fördelar, men det är inget som direkt ger studenterna inflytande över sin utbildning.

Studenternas formella inflytande sker i huvudsak via representation i kulturgeografernas ämneskollegium (ÄK). I självvärderingen uppmärksammas att det är svårt få studentrepresentanter till ÄK, och att denna fråga ständigt är aktuell. Några konkreta åtgärder för att säkerställa studentrepresentation redovisas inte närmare. I de sex slumpvisa mötesprotokoll från ÄK som självvärderingen hänvisar till framkommer bilden av att studentrepresentanterna aktualiserar frågor som mest handlar om önskemål om mer eller tydligare information, t ex om formalia i samband med uppsatsskrivande eller kring handledning av kandidatuppsats. Det framgår även att det råder viss osäkerhet om hur studenternas önskemål följs upp, och hur hanteringen i ÄK kommuniceras vidare.

Att studentrepresentanter i kulturgeografernas ämneskollegium önskar och ställer krav på information är begripligt, samtidigt som man kan argumentera för att informationsärenden generellt sett borde hanteras på mer student- och utbildningsnära nivå, t ex genom kursansvarig eller via programansvarig. Även om studentrepresentanter med all rätt önskar mer eller tydligare information så ligger detta långt ifrån att ha inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen. I självvärderingen framkommer inte huruvida studenterna via ÄK ges reell möjlighet till inflytande över sådant som rör kursplanering i kulturgeografi, t ex med avseende på utformning och ställningstaganden som handlar om för ämnet relevanta lärandemål, examination, undervisning, litteratur och annat kursmaterial.

Utifrån intervjuer och platsbesök tycks dock den formella studentrepresentationen generellt sett fungera bra, och studenter anser sig vara informerade om hur de kan få inflytande. Bedömargruppen tolkar dock detta som att detta hänvisar mer till turismprogrammet och "turismstudenter" än till det studentinflytande som rör specifikt kulturgeografi.

Vid Mittuniversitetet erbjuds alla studenter att göra en kursvärdering i samband med kursens slut via kursvärderingssystemet Eva Sys. Vid

Avdelningen för turism och geografi hamnar sedan sammanställningar i form rapporter hos programansvarig, som vidarebefordrar till kursansvariga lärare, vilka i sin tur meddelar andra berörda lärare på respektive kurs.

Vid Mittuniversitetet innehåller kursvärderingarna en del med kursspecifika frågor som kursansvarig har möjlighet att lägga in. I självvärderingen redovisas inga exempel på sådana, och inte heller något utfall av kursvärderingar. Det framgår inte heller riktigt vem som utvärderar dessa, eller hur utvärderingen av studenternas kursvärderingar faktiskt görs. Det finns dock exempel på att resultat från kursutvärderingar och studenters synpunkter har lett till specifika konkreta utbildningsnära åtgärder. På kursen "Verksamhetsförlagd utbildning: Analys och kompetensutveckling" (TR061G/KG039G) "justerades seminargruppernas storlek till ett lägre antal deltagare för att stimulera till diskussion och konstruktiv kritik från fler deltagare än ensidigt från den utsedda opponenter" (SV, Miun).

I självvärderingen framförs även vanligt förekommande erfarenheter av kursvärderingar, t ex att svarsfrekvensen vanligtvis är låg vilket försvårar möjligheten att utvärdera relationer mellan förväntat och faktiskt studieresultat. Det framgår att ett par av lärarna i kulturgeografi, som en reaktion på de standardiserade och automatiserade kursvärderingarna, har lagt in egna utvärderingsmoment både under kursens genomförande och i samband med att den avslutas. Under dessa moment ges studenter möjlighet att diskutera kursen, samt framföra synpunkter och önskemål. Bedömargruppen ser positivt på detta, inte minst på grund av att detta ger studenter möjligheter till reellt inflytande under utbildningens genomförande.

Vad gäller studenterna så efterlyser de "bättre kursvärderingar" och de verkar inte vara särskilt positiva till de formella summativa kursvärderingarna som de erbjuds i elektronisk form efter avslutad kurs. De efterfrågar även "mer och bättre informella utvärderingar", men uttrycker samtidigt en ambivalens till kursutvärderingar i lärosal. Även om de vill ha en fördjupad dialog med lärare om kursen, så finns risken att man inte vågar uttrycka sig kritiskt. Av intervjuer med studentrepresentanter framgår att det finns olika uppfattningar bland studenter om sådana kursvärderingsmoment. "Gruppsyck" kan påverka vilka synpunkter som

kommer fram, och när man som student framför sina åsikter om kursen offentligt kan man oroas för att detta kan riskera negativa konsekvenser, t ex i form av lägre betyg.

I självvärderingen hävdas det att ett "sådant arbetssätt förutsätter /.../ att det finns ett grundläggande förtroende mellan läraren och studenterna". Detta kan nog vara sant, men är inget som gäller särskilt för kursvärderingsmoment. Bedömaregruppen vill påpeka att formativa kursvärderingar handlar om att under genomförandet av en kurs försöka få en uppfattning om hur det ligger till med det faktiska studieresultatet i relation till förväntat studieresultatet enligt kursplan. Denna är ett offentligt juridiskt bindande dokument, och skall hanteras som sådant även som pedagogiskt styrdokument. Detta hindrar inte att lärare även använder sig av värderingsformer där studenter garanteras anonymitet, vilket studenterna annars redan är garanterade genom de formella summativa kursvärderingarna.

De summativa kursvärderingar ger studenterna inflytande över planering och uppföljning av utbildningen, men inte över genomförandet av den kurs de går. De formativa kursvärderingarna är alltså mycket viktiga för studentinflytande över genomförandet av utbildningen, men de är även viktiga för undervisande lärare. Detta framgår tydligt i självvärderingen där erfarenheter av genomförda formativa kursvärderingsmoment redovisas i positiva ordalag.

I intervju med studierektor framkommer att lärare schemalägger muntliga kursutvärderingar, men utifrån vad som framkommer i självvärderingen handlar det ändå om "ett fåtal lärare". Det finns därför sannolikt anledning för lärare i kulturgeografi att ytterligare sträva efter att utveckla de formativa kursvärderingarna i kulturgeografikurserna, och även att tydligare knyta dessa till kursplan i allmänhet och lärandemål i synnerhet. Detta utesluter naturligtvis inte att reflektioner kring, eller processutvärdering av, utbildningens genomförande även genomförs i mer informella former, t ex genom de löpande samtal som vanligtvis äger rum mellan lärare och studenter på en kurs och som vanligtvis uppskattas av bägge parter.

Bedömningskriterium 7: I utbildningen ska ett jämställdhetsperspektiv mellan män och kvinnor vara säkerställt och integrerat i såväl utformning som genomförande

En komponent i jämställdhetsperspektivet är fördelningen av kvinnor och män bland de lärare som undervisar på grundnivå i kulturgeografi, och en annan är de som har anställning i ämnet. Vad gäller lärare med tjänst i kulturgeografi så är fördelningen följande; 1 kvinna (adjunkt), två kvinnor (lektorer) och två män (docent och professor). Om man samtidigt beaktar andelen tjänstgöring (av heltidstjänst) på grundnivå i ämnet så har kvinnorna sammanlagt 100% och männen 9%. Utifrån detta råder inte jämställdhet i utbildningen eftersom studenter möter lärare som är kvinnor i mycket större utsträckning.

Om man beaktar jämställdhet i perspektiv av formell vetenskaplig kompetens råder omvänt förhållande då docent och professor i kulturgeografi bägge är män. Av självvärderingen är det svårt att avgöra i vilken utsträckning doktorander tjänstgör på kurser i kulturgeografi. Man kan dock konstatera att dessa, oavsett om de är män eller kvinnor, inte är doktorander i kulturgeografi.

Under utbildningen möter studenterna, i linje med Mittuniversitetets strävan efter täta arbetslivskontakter, även gästlärare och gästföreläsare. Som det framgår i självvärderingen rekryteras inte dessa på basis om de är kvinnor eller män, men fördelningen är ändå jämn för det urval av tre kulturgeografikurser som redovisas (läsåret 2017-2018). Detta kan tolkas som att en av variablerna i ett jämställdhetsperspektiv *de facto* är integrerat i utbildningens genomförande.

Att säkerställa ett jämställdhetsperspektiv aktualiserar bredare strukturella och organisatoriska frågor som de som företräder kulturgeografi inte råder över. Bedömargruppen har noterat att det finns en ojämn fördelning mer generellt vid *Avdelningen för turismvetenskap och geografi (TUG)*, där 7 av 11 tillsvidareanställda är män. Fler män har större andel forskning i tjänsten än kvinnor, och det finns enbart manliga professorer. Endast en kvinna är i nuläget docent. Detta pekar på en obalans med avseende på formell vetenskaplig kompetens. Vad gäller kursansvar finns inga större skillnader

enligt redovisade uppgifter, även om det har rapporterats om en tendens att kvinnor har mer kursansvar, vilket torde vara fallet i kulturgeografi på grundnivå, och således mer utbildningsadministrativa uppgifter än män.

I självvärderingen uppmärksammas en annan problematik vad gäller säkerställande och integrering av ett jämställdhetsperspektiv i utbildningen, nämligen att "det fokus på biologiskt kön som föreliggande bedömningskriterium ger uttryck för /.../ känns minst sagt omodernt med tanke på hur den vetenskapliga debatten har utvecklats under de senaste 20-30 åren". Detta följs av en beskrivning av hur man inom ramen för kurser uppmärksammar hur kön integrerar med andra aspekter av människors identiteter. Som exempel används en kurs i kulturgeografi, "Turismens arbetsliv och arbetsmarknad" (KG036G). I denna kurs tillämpas ett "intersektionellt perspektiv" och i kursplan anges att "särskild uppmärksamhet ägnas åt att analysera betydelsen av *genus, klass och etnicitet* för arbetsdelningen på turismens arbetsmarknad" (SV, Miu).

Bedömargruppen har förståelse för den relevanta problematiseringen av jämställdhetsperspektivet, och ser även den återopade kursen som ett tecken på en säkerställning och integrering av ett "bredare" jämställdhetsperspektiv mellan kvinnor och män i utbildningen. Samtidigt noterar gruppen att varken "intersektionellt perspektiv" eller begreppen "genus, klass och etnicitet" anges i lärandemålen för kursen (KG036G). Det är en annan sak att dessa begrepp kan väljas som relevanta exempel på vad som åsyftas i kursens samtliga fem lärandemål.

I självvärderingen redovisas ingen sammanställning av fördelningen av män och kvinnor som är författare till kurslitteratur. Anledningen sägs vara "främst på grund av tidsbrist", vilket kan tolkas som en medvetenhet om ett av de mått som kan användas för att mäta jämställdhet. Man upplyser även om att det är praxis att alltid skriva ut förnamnet på kurslitteraturförfattarna.

Vad gäller utbildningsstatistik redovisas uppgifter om könsfördelningen bland studenter. Av de som slutligen registrerade sig under perioden 2016-2018 på turismprogrammet så var majoriteten kvinnor (mellan 62-68%), vilket anses avspegla den könsuppdelade arbetsmarknaden inom turism och tillika

rådande könsuppdelningar bland högskolornas och universitetens utbildningar. I självvärderingen påpekas även att det överskuggande problemet för ett ämne som kulturgeografi inte handlar om ojämn könsfördelning utan om att överhuvudtaget fylla ämnets utbildningsplatser.

En redovisning av genomströmningen under samma period (2016-2018), där även ett fåtal fristående kurser ingår, visar inte på att de föreligger några större skillnader mellan könen, även om kvinnornas är 90-93% och männens 88-90%. Som det konstateras i självvärderingen är det oklart vilka slutsatser som kan dras, annat är att det i alla fall "inte tycks förekomma någon systematisk könsdiskriminering som slår mot genomströmningen".

Av självvärderingen framgår inte så mycket konkret information om hur jämställdhetsperspektivet i övrigt säkerställs och integreras i såväl utformning och genomförande av utbildningen.

3.1.2 Slutsatser och rekommendationer

Sammantaget visar de självständiga arbetena som kvalificerar för kandidatexamen i kulturgeografi på väsentliga brister gällande kunskaper om huvudområdets ämnesvetenskapliga grunder. Dessa brister inkluderar fördjupade kunskaper om någon del av huvudområdet, om tillämpliga metoder inom ämnet, och, inte minst, om orientering i aktuella forskningsfrågor inom kulturgeografi. Om man till detta håller hårt på kravet att bedömningar skall göras "inom huvudområdet" så visar de självständiga arbetena även på brister i förmågan att göra bedömningar med hänsyn till etiska aspekter.

Utifrån de kurser på grundnivå som ges inom ramen för turismprogrammet framträder bilden av en utbildning som väcker en del frågetecken kring hur väl denna förbereder studenter att uppfylla de krav som skall uppfyllas för kandidatexamen i huvudområdet. Bedömggruppen är av den uppfattningen att delar av denna problematik även har att göra med kulturgeografins förutsättningar vid lärosätet, det vill säga att huvuddelen av ämnets utbildning på grundnivå sker inom ramen för ett turismprogram, och dessutom i en påtagligt turismorienterad kunskapsmiljö.

Bedömargruppens uppfattning är att kulturgeografi, som egen disciplin och huvudområde för examen, inte gynnas av vad som framstår som en turismpremierande ämnes- och utbildningsregim, och vilken inkluderar en för kulturgeografi problematisk ämnesbestämning gentemot turismvetenskap som en samhällsvetenskaplig tvärvetenskap.

Vad gäller förslag till åtgärder enligt rekommendationer nedan, vill bedömargruppen betona vikten av att arbeta med kvalitetsutveckling på ett sätt som säkerställer att de självständiga arbetena verkligen kvalificerar för kandidatexamen i kulturgeografi.

Är bra – goda exempel

- det programomfattande projektet som syftar till att systematiskt utveckla studenternas akademiska/vetenskapliga skrivande
- väletablerat system för arbetslivskontakter
- jämställdhetsperspektivet är problematiserat och medvetet breddat

Kan åtgärdas

- bristande resurser och verktyg för att stödja studenter med låga meritvärden, vilket även handlar om lärosätets ansvar för universitetslärarens totala arbetssituation
- tveksamheter gällande ämnesdidaktisk kompetens bland lärare som undervisar i kulturgeografi, men som inte har utbildning eller anställning i ämnet
- avsaknad av lärandemål med kulturgeografiskt ämnesteoretiskt innehåll
- bristande användning av kursplaner som pedagogiska styrdokument i utbildningspraktiken
- otillräckliga formativa kursvärderingar
- otydligheter vad gäller kulturgeografiämnet i kurser, och särskilt i relation till turismvetenskap
- bristande återkoppling till studenter

- kulturgeografins otydliga användbarhet inom andra områden än turism
- icke tillfredställande könsbalans bland personal med fasta tjänster

Bör åtgärdas

- otillräcklig närvaro av professorer och docenter i ämnet på grundnivå
- avsaknad, eller otillräcklig omfattning, av metodmoment som tränar studenter i hur man kartlägger tidigare forskning och gör forskningsöversikter i kulturgeografi
- icke tillräcklig säkerställning av att de självständiga arbetena kvalificerar för kandidatexamen i kulturgeografi, särskilt avseende ämnesfördjupning, ämnestoretiska och metodologiska kunskaper, samt orientering i aktuella forskningsfrågor

3.2 Magister- och masterexamen i kulturgeografi

Kulturgeografi är ett av huvudområdena på följande två utbildningsprogram på avancerad nivå:

- *Magister i turismvetenskap*, 60 hp (STURA), är ett ettårigt program på avancerad nivå som leder fram till magisterexamen med huvudområde turismvetenskap alternativt kulturgeografi. Programmet startade, i sin nuvarande form, höstterminen 2014.
- *Master i turism*, 120 hp (STUAA), är ett tvåårigt program på avancerad nivå som leder fram till masterexamen med huvudområde turismvetenskap alternativt kulturgeografi. Programmet startade, i sin nuvarande form, höstterminen 2017.

Bägge programmen organiseras inom ramen för TUG, vilket innebär att kulturgeografi utbildningsadministrativt även på avancerad nivå befinner sig nära turismvetenskap. Programmen är tydligt turismprofilerade och erbjuder

två spår där studenter kan välja att ta examen i turismvetenskap eller kulturgeografi. Programmen ges på engelska och är baserade på den starka turismutbildningstradition och turismforskningsmiljö som länge funnits vid Mittuniversitetet. Till det kan läggas att bägge programmen har föregåtts av ett systematiskt pedagogiskt planeringsarbete.

Eftersom programmet *Master i turism* (STUAA) startade höstterminen 2017 så har ingen student ännu genomgått programmet. Detta innebär att bedömargruppen inte heller haft några självständiga arbeten som kvalificerar för masterexamen att bedöma i kulturgeografi, och inte heller i turismvetenskap. Lärosätets självvärdering är följaktligen huvudsakligen fokuserad på *Magister i turismvetenskap*, 60 hp (STURA), men där det sedan ht-2018 råder intagningsstopp eftersom man har bedömt det som att programmet konkurrerar med det 2-åriga mastersprogrammet.

Självvärderingen är skriven gemensamt för kulturgeografi och turismvetenskap. Den framstår som "turismpräglad" men innehåller en del information om utbildning i kulturgeografi på avancerad nivå, till exempel kurser som ges på programmet. Däremot har det inte funnits något självständigt arbete som kvalificerar för magisterexamen i kulturgeografi att bedöma. Det kan även noteras att antalet studenter varit mycket få, 2016 antogs 12 stycken och 2017 endast 5 stycken.

Sammantaget innebär detta att bedömargruppens rapportering som följer här har mer karaktären av en slags övergripande återkoppling snarare än en utvärdering. Till det kan läggas att delar av bedömningen som tidigare gjorts för kulturgeografi på grundnivå även kan gälla för avancerade nivå.

3.2.1 Redovisning utifrån de sju bedömningskriterierna

Bedömningskriterium 1: Utbildningarna ska nå kraven i högskolelag och högskoleförordningen, dvs. de faktiska studieresultaten ska motsvara de förväntade studieresultaten

Självständiga arbeten

Som redan konstaterats saknas underlag för att kunna bedöma självständiga arbeten som kvalificerar för både magister- och masterexamen i kulturgeografi.

Utbildningen

Magister i turismvetenskap, 60 hp (STURA) syftar, enligt utbildningsplanen, till att studenterna ska få fördjupande kunskaper om turism och särskilt i relation till globalisering och hållbar utveckling. Studenterna ges stora möjligheter att självständigt utveckla färdigheter och kunskaper. Programmet har en mycket tydlig koppling till den turismforskning som bedrivs vid Mittuniversitetet (ETOUR) och studenter uppmanas på ett tidigt stadium att fundera på egna forskningsområden inom turism.

I självvärderingen framhålls att programmet har utvecklats med målsättning om en tydlig integrering av kurser och successiv progression mot tilltagande specialisering. Den första kursen i programmet, "Turism i en föränderlig värld" (KG022A) är i kulturgeografi, och introducerar turism och dess utveckling genom tid och rum i en globaliseringskontext. Av kursplan framgår att ämnesteoritiska begrepp som "rum" och "landskapet" återfinns i lärandemålen, men i övrigt är kulturgeografins ämnesteorier och ämnestradition inte särskilt tydlig, till exempel sägs det att kursen också ger en introduktion till olika teorier kring konsumtion, kultur och modernitet.

Det ingår två metodkurser i programmet, en i kvantitativa metoder (TR012A) och en i kvalitativa metoder (TR011A). Kurserna är placerade i turismvetenskap och framstår som allmänna samhällsvetenskapliga metodkurser med turismprägel, och där kulturgeografins metodologitradition följaktligen inte är synliggjord. Detta framstår som problematiskt i perspektiv av att metodkurserna även är tänkta att förbereda för ett självständigt arbete som kvalificerar för magisterexamen i kulturgeografi.

Kulturgeografi handlar det emellertid om på programmets näst sista kurs, "Individuell läskurs" (KG023A), som i princip innebär att studenterna

gör en kartläggning av tidigare forskning inom kulturgeografi av relevans för det egna självständiga arbetet. I detta skede av utbildningen arbetar studenterna även nära sina respektive handledare. Uppföljning av magisterprogrammet visar att de studenter som tog examen under perioden 2015-2018 började utveckla sina egna forskningsområden tidigt i utbildningen, vilket även bidragit till förbättrad genomströmning jämfört med tidigare period.

Programmet heter *Magister i turismvetenskap (STURA)*, och bedömaregruppen får intrycket av att detta återspeglas även i programinnehåll. I likhet med tidigare kommentarer om kandidatexamen i kulturgeografi så aktualiseras därmed frågor om huruvida utbildningen tillräckligt förbereder för masterexamen i huvudområdet kulturgeografi.

I övrigt framstår det som att programmet, med sin betoning på forskning, väl förbereder för självständiga arbetena med forskningsspecialisering inom turismområdet. En medveten strategi är att studenterna "matchas" med handledare som har forskningskompetens inom "uppsatsområdet", och i några fall har studenter även arbetat inom ramen för pågående forskningsprojekt. Det är även så att magister/masterstudenter har fortsatt på forskarutbildning i turismvetenskap vid Mittuniversitetet, för närvarande finns faktiskt sex forskarstuderande med sådan bakgrund. Dock får det här återigen noteras att forskarutbildning i kulturgeografi inte finns vid lärosätet.

Självständiga arbeten

Som nämndes i inledningen så saknas underlag för att kunna bedöma självständiga arbeten som kvalificerar för både magister- och masterexamen i kulturgeografi.

Bedömningskriterium 2: Undervisningen ska fokusera på studenters lärande

Magisterprogrammet sägs ha som avsikt att utveckla studenternas förmågor att tänka kritiskt om turism som ett modernt samhällsligt fenomen. I självvärderingen ges exempel på examinationsuppgifter som är designade för

detta ändamål. Kritisk tänkande tränas till exempel genom rollspel där de företräder olika intressen och åsikter relation till kontroversiella ämnen. Att studentgrupperna är relativt små, och med nära avstånd till lärare/forskare, ger också pedagogiska förutsättningar för att fokusera på studenters lärande. En vanligt förekommande pedagogisk förutsättning, som gäller för program på avancerad nivå med internationella studenter, är att de ofta kan ha varierande utbildningsbakgrunder. I självvärderingen framgår att man arbetat aktivt med detta, bland annat genom tidig träning i att arbeta med forskningslitteratur.

Bedömningskriterium 3: Undervisningens innehåll och form ska vila på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet

Flera av de lärare som är som tjänstgör har varit involverade i undervisning på programmet sedan år 2014. Av de seniora har alla mycket omfattande forskningsmeriter. Doktorander gör även en betydande del av undervisningen, men ingen av dessa är doktorander i kulturgeografi.

Det råder ingen som helst tvekan om att undervisningen vilar på stabil vetenskaplig grund, med avseende på kursinnehåll och turismforskning. Flera som är inblandade i programmet är internationellt aktiva och etablerade forskare, och dessutom framträdande inom sina fält. Studenter exponeras därmed för forskning även genom lärarna under sin utbildning. Det är emellertid inte lika lätt att, utifrån tillgängligt underlag, sluta sig till att motsvarande råder om man strikt avgränsar den vetenskapliga grunden till huvudområdet kulturgeografi.

Bedömningskriterium 4: De lärare som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens

De kulturgeografer som är verksamma på programmet är docent respektive professor och de har bägge lång och gedigen erfarenhet av utbildning ända upp till forskarnivå. Däremot har ingen av dem, enligt självvärderingen, genomgått aktuell högskolepedagogisk kurs. Då undervisning i

kulturgeografi har genomförts av andra lärare så har dessa inte varit kulturgeografer, och därmed kan man hävda att de även saknat ämnesdidaktisk kompetens i huvudområdet.

Bedömningskriterium 5: Utbildningen ska vara användbar för studenter och samhället

I självvärderingen lyfts det fram att universitetsutbildning inte bara handlar om att göra studenter anställningsbara. Den innebär även, och inte minst, att fostra människor till att bli kritiskt självständigt tänkande samhällsmedborgare. Samtidigt har studenter fått en användbar utbildning, i så motto att de fått olika typer av arbeten i offentlig och privat sektor. Några har även fortsatt till forskarutbildning med ambitioner att bli forskare.

Bedömningskriterium 6: Studenterna ska ha inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Det är genom ämneskollegium i kulturgeografi som magister/mastersstudenter ges formellt inflytande över sin utbildning (se för övrigt kommentarer under kandidat i kulturgeografi). Det som framgår av självvärderingen är att inflytandet över magister/master-utbildningen även är mer direkt och formativ på grund av de förutsättningar som små studentgrupper innebär. Därutöver görs de vanliga formella studentvärderingarna (se tidigare kommentarer under kandidat i kulturgeografi).

Bedömningskriterium 7: I utbildningen ska ett jämställdhetsperspektiv mellan män och kvinnor vara säkerställt och integrerat i såväl utformning som genomförande

I självvärderingen framgår att man på många kurser arbetar aktivt med mångfaldsproblematik ("diversity") där till exempel kurslitteratur och övningar kan inkludera en mix av perspektiv (etnicitet, genus, ålder, sexuell läggning, nationalitet). Detta innebär att ett jämställdhetsperspektiv även placeras i ett sammanhang med andra faktorer.

Ett faktum kvarstår emellertid, och det är att i princip samtliga verksamma lärare på avancerad nivå med docent- och professorskompetens är män. Det framgår inte av självvärderingen hur det förhåller sig med jämställdheten bland studenterna.

3.2.2 Slutsatser och rekommendationer

Programmet, eller programmen, förefaller generellt sett erbjuda en högkvalitativ turismfokuserad utbildning, med närhet både till den turismforskning som bedrivs vid Mittuniversitet och till den forskarutbildning i turismvetenskap som finns vid lärosätet.

Om man däremot flyttar bedömningsperspektivet till huvudområdet kulturgeografi så framträder inte riktig samma bild av utbildningen. Ämnet är inte lika tydligt i programmet, och kanske är avsaknaden av självständiga arbeten som kvalificerar för magisterexamen i kulturgeografi ett tecken på detta.

I den utsträckning man vill ge kulturgeografi en likvärdig ställning med turismvetenskap i programmet/programmen finns det alltså anledning att utveckla och stärka den kulturgeografiska delen. Samtidigt kan det vara så att man istället har ambitionen att ge en utbildning mer i turismforskning och där placeringen i huvudområden blir av sekundär betydelse. En sådan strategi kan av flera skäl sägas vara mer förenlig med turismvetenskap än med kulturgeografi.

Är bra – goda exempel

- forskningsnära utbildning

Kan åtgärdas

- inte tillräckligt kulturgeografiskt ämnesteoritiskt innehåll
- bristande kulturgeografisk ämnesidentitet, med oklara avgränsningar gentemot turismvetenskap

4 Turismvetenskap

4.1 Kandidatexamen i turismvetenskap

Turismvetenskap är huvudämne på grundnivå inom programmet *Turism och destinationsutveckling*, 180 hp (STUDG). Programmet är treårigt och leder till kandidatexamen med huvudområde turismvetenskap alternativt kulturgeografi.

Utbildning i turismvetenskap på grundnivå äger huvudsakligen rum på ett utbildningsprogram som är starkt turismprofilerat. Till det kan läggas att en nära samverkan med både arbetsliv och forskning går som en röd tråd genom alla utbildningsprogram vid Mittuniversitetet. Studenter på *Turism och destinationsutveckling* (STUDG) ges under sin utbildning betydande möjligheter till arbetslivskontakter inom eller nära turismområdet, och även verksamhetsförlagd utbildning (VFU) som kan vara poänggivande i turismvetenskap.

Vid Mittuniversitetet finns åtta centrumbildningar inom profilerade forskningsområden, vilka alla har nära relationer till företag och organisationer inom områden som är betydelsefulla för regionen. Den centrumbildning som ligger närmast kulturgeografi, vad gäller både utbildning och forskning, är ETOUR med profilområde "Turism och upplevelser" med de fyra forskningsområdena; "Naturbaserad turism", "Informationsteknologi och turism", "Turismens ekonomiska, politiska och rumsliga dynamik" samt "Destinationer".

I självvärderingen betonas att samtliga turismprogram bygger på över trettio års erfarenhet av turismutbildning vid Mittuniversitetet. *Turism och destinationsutveckling* startade, i sin nuvarande form, höstterminen 2014, och föregicks av ett revideringsarbete som tyder på en tidigare genomförd aktiv

och genomtänkt kvalitetsutveckling. Målsättningen var att utforma ett attraktivt turismprogram av hög kvalitet som svarade "mot arbetsmarknadens behov med stärkt arbetslivsanknytning", och nya krav på kompetens från besöksnäringen (SV, Miun). Det sägs vidare att programmet "syftar till att ge breda kunskaper om turism som näringsverksamhet och samhällsfenomen" (SV, Miun). Det är tydligt att programmet, i enlighet med Mittuniversitetets strategi, har en "stark koppling till arbetslivet" (SV, Miun). Programmet är även delvis internationellt inriktat med vissa möjligheter till utlandsstudier.

4.1.1 Redovisning utifrån de sju bedömningskriterierna

Bedömargruppen har valt att strukturera redovisningen även av turismvetenskap genom att i turordning följa Treklövers sju bedömningskriterier. Det första av dessa, att utbildningarna ska nå kraven i högskolelag och högskoleförordningen utifrån en överensstämmelse mellan förväntat och faktiskt studieresultat, skall här förstås som ett övergripande och i realiteten även på gränsen till summerande bedömningskriterium. Av det följer att de övriga bedömningskriterierna, t ex de som avser högskolepedagogisk (ämnesdidaktisk) kompetens eller jämställdhetsperspektiv, egentligen ingår i, eller på olika sätt har betydelse för, den måluppfyllelse som kriterium 1 avser. Men i enlighet med Treklövers indelning både bedöms och redovisas de övriga bedömningskriterierna separat.

Samtliga underlag har beaktats vid bedömningarna, även om underlagen har fått delvis olika genomslag och utrymme i de olika bedömningskriterierna såväl som i framställningen nedan.

Bedömningskriterium 1: Utbildningarna ska nå kraven i högskolelag och högskoleförordningen, dvs. de faktiska studieresultaten ska motsvara de förväntade studieresultaten

Självständiga arbeten och examensmål

Vad gäller de självständiga arbetena som kvalificerar för kandidatexamen i turismvetenskap uppvisar dessa övervägande en hög måluppfyllelse. Dock har ett par arbeten bristande måluppfyllelse, och dessa avser framförallt kunskap och förståelse (K1) och värderingsförmåga (V1). Brister som kan identifieras är främst frågor som handlar om metodologiska spörsmål, t ex att man förlitar sig på en enda källa som grund för inramningen av metodavsnitten. I ett fall görs en felaktig tolkning av centrala begrepp inom metodologiska överväganden. Vidare förlitar sig arbetena på "purposive sample" (ändamålsinriktat urval), vilket innebär att generaliserbarheten och jämförbarheten begränsas avsevärt.

Vissa av de självständiga arbetena visar på brister i vetenskapsteoretisk förankring och litteraturöversiktarna är ofta tunna. En annan identifierad svaghet är bristande källkritik och att man förlitar sig på en eller få källor. Det bör understrykas att det finns bristande måluppfyllelse i merparten av de självständiga arbetena, vanligtvis det som avser kunskap och förståelse. Härvidlag finns det anledning att se över förbättringsåtgärder i syfte att förstärka måluppfyllelse, särskilt gällande kunskap och förståelse.

Bedömning av självständiga arbeten, kandidatexamen i turismvetenskap

Mål											
K1	K1.1	K1.2	K1.3	K1.4	F1	F1.1	F1.2	V1	V1:1	V1.2	V1.3
1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1
1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
2	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2

Utbildningen

Programmet *Turism och destinationsutveckling* reviderades inför ht-14 och har således nu genomförts två gånger i sin helhet. Av självvärderingen framgår syftet med revideringen var att göra programmet mer attraktivt och att bättre tillgodose arbetsmarknadens behov. Utöver att utbildningen skall förbereda för kandidatexamen i turismvetenskap betonas dess nära relation till samhället i stort, aspekter som projektledning, entreprenörskap och hållbarhetsfrågor, samt mål kopplat till kurser i andra ämnen inom programmet. Programmet har även en strävan att vara internationellt inriktat genom att studenterna kan förlägga del av sina studier utomlands.

Mittuniversitetet använder sig av "Program Databasen" (PDB) som ett system för utvecklings- och förnyelsearbete som ämnet har använt för kurserna inom programmet. Här samlas det information och erfarenhet från avslutade kurser. PDB genererar ett överskådligt underlag för utveckling av kurser. Av självutvärderingen att döma verkar det som att PDB har använts, och kommer att användas, som grund för att forma kursinnehåll och progressionen i utbildningen, inklusive teori, examination och undervisningsformer. Än så länge är det enbart 50% av kurserna som finns dokumenterade i PDB. I så motto att den ger en överskådlig bild och bas för att arbeta kontinuerligt med kurser och kursutveckling verkar det vara ett redskap som fyller sitt syfte. Dock finns en risk för en "överformalisering" och -organisering som kan invägga i en falsk trygghet att något sker utan att det ger konkreta utslag.

I självvärderingen framgår att samtliga lärandemål förväntas tas om hand. Noterbart är att det saknas kurser som avhandlar särskilt ämnets idéhistoria och kanoniska läror och teorier. Dessutom framgår inte en så tydlig "röd tråd" i kursutbudet, vilket väcker frågor om kursutbudet och om progression. Vidare är det svårt att tydligt urskönja hur kurserna i turismvetenskap och kulturgeografi både hänger ihop och åtskiljs. Här finns en uppenbar risk att det varken blir kulturgeografi eller turismvetenskap, utan snarare en allmän samhällsvetenskaplig präglad fokusering på objektet/fenomenet turism. Detta

återspeglas gällande den teori och metod som erbjuds på C-nivån i turismvetenskap. Även om ett av syftena är att på olika sätt ligga nära "turismbranschen", vilket i sig kan vara lovvärt, så finns en överhängande risk att det blir för mycket betoning på "branschen" och arbetsmarknadens behov. Ibland blir detta tydligt i kursutbudet som tenderar att bli alltför "avnämaranpassat" på bekostnad av akademisk turismvetenskap.

Vad gäller förberedelser i samband med det självständiga arbetet framstår processen runt de självständiga arbetena som väl organiserad. Varje handledare har 23 klocktimmar i resurser för att bedriva handledning. Det bör dock noteras att examensarbetena företrädesvis skrivs parvis, vilket av flera skäl inte kan anses vara en tillfredställande lösning när det handlar om självständiga arbeten som kvalificerar för kandidatexamen och där individuell examination råder.

På kursen "Självständigt arbete" (TR064G) finns två obligatoriska seminarier inlagda under kursens genomförande. Det första äger rum halvvägs in i kursen och studenterna presenterar då utkast på sina arbeten och kommenterar på varandras arbeten. I samband med detta seminarium får studenterna även kommentarer från "uppsatskoordinatoren" som även är seminarieledare. Det andra seminariet, mot slutet av kursen, är till för att handledaren ska kunna bedöma huruvida arbetet kan läggas fram eller ej vid slutseminariet. Detta är en kollegial bedömning där arbetena granskas och bedöms, vilket ger en trygghet, transparens och kvalitetssäkring. Bedömargruppen anser att detta är ett bra sätt att säkerställa kvalitet på. Men bristerna i måluppfyllelsen, särskilt vad gäller kunskap och förståelse, tyder på att detta arbetssätt inte lyckas fullt ut. Bedömargruppen rekommenderar att man undersöker vad detta kan bero på.

En kritik är att handledare kan vara både adjunkter, doktorander och disputerade lärare. Forskningsprocessen och den vetenskapliga nivån kan visa brister i kompetens hos icke disputerade lärare, men det tidigare nämnda tillvägagångssättet bör kunna säkerställa kvalitén. En annan svaghet kan emellertid vara att några personers bedömningar kan komma att väga tyngre än andras. I detta sammanhang bör det lyftas fram att en prioriterad fråga i

programmet är att man aktivt och systematiskt arbetar med skrivandet. Detta bör få positiva utfall vid författandet av examensarbetena.

När det gäller söktalet för åren 2016-2018 så framgår att man gjort ett stort tapp på turismprogrammet med en nedgång från 36 studenter (2017) till 23 studenter (2018). Det är oklart om vilka slutsatser som kan dras, men det återspeglar en allmän minskning på många turismprogram. När det gäller könsfördelningen bland studenter råder samma förhållanden som vid andra turismprogram, det vill säga att det antas betydligt fler kvinnor än män. När det gäller genomströmningen på programmet kan det glädjande nog konstateras att det är en hög siffra på antalet studenter som genomför hela programmet.

Vad gäller vilka förkunskapskrav som ställs på studenterna har man i den egna analysen i självvärderingen lyft fram att studenternas meritvärden är relativt låga, och att en hög andel av studenterna kommer från studieovana hem. Även om man idag visar höga siffror på genomströmningen påpekas att den rådande situationen för lärare när det gäller resurser på lång sikt kan riskera att kvalitén på undervisningen sjunker. Här bör lärosätet fundera på hur, och vad, man kan göra för att säkerställa att så inte kommer att ske. Inte minst bör detta vara en central angelägenhet då Mittuniversitetet är det enda i Sverige som har forskarutbildning i turismvetenskap.

Av intervjuerna framkommer att det tycks råda brist i kommunikationen, dels mellan lärare och studenter, dels i lärolaget. Kommunikationen mellan å ena sidan studenter och lärare samt å andra sidan lärare emellan behöver alltså förbättras, enligt studenternas utsagor. Men det framgår även att studenterna överlag är trygga med sin utbildning. Dock verkar det saknas en transparens gällande vilka resurser som följer med de självständiga arbetena med avseende på handledning. Av intervjuerna att döma uttrycker studenterna en brist på förståelse för turismvetenskapens teoretiska ämnesgrund, och att de önskar en förbättring inom detta område. Vidare lyfts det fram behov av ökad feedback i samband med betygsättning.

Vad gäller undervisningen verkar det överlag som om föreläsningarna inte upplevs leva upp till studenternas förväntningar. De föreläsningar som hålls

inom programmet tenderar att följa kurslitteraturen och avhandlar inte frågor bortom det som redan står i läroböckerna. Studenterna efterlyste därmed att föreläsningarna skulle ge mer än vad böckerna redan tar upp. Gällande kursvärderingarna så ansågs det att dessa inte gav utrymme till diskussion och därmed inte tillförde något egentligt vidare värde. Studenterna ser idag få, eller inga, tillfällen där de har möjligheter att påverka utbildningen.

Rörande anledningar till varför man sökt utbildningen skiljer det sig åt. De anledningar som framkom vid intervjuerna var att man såg en annons, rekommenderades av en tidigare student, utifrån inriktning, och/eller ville förändra sitt arbetsliv. Det framgår heller inte tydligt om lärosätet självt försöker skapa kunskap om vilka motiv studenterna har för att söka sig till utbildningen. Det är heller inte uppenbart hur lärosätet följer upp och arbetar aktivt med söktalet. I självvärderingen konstateras att det saknas en solid alumni uppföljningsverksamhet. Lärosätet bör, enligt bedömarens uppfattning, sätta en sådan inom en relativt snar tidsrymd.

I sammanhanget bör det understrykas att intervjuunderlaget är magert då det bygger på ett fåtal studenter. Däremot betyder inte detta att kärnproblematik inte synliggörs, vid sidan av det positiva som lyfts fram.

I intervjuer med lärare framkommer att det finns en oro kring sänkt söktryck till turismprogrammet. Reflektioner från lärare visar på ett strukturellt dilemma, då motivationen/attraktionen hos doktorander/lärare att söka sig till lärosätet är annorlunda än hos studenter. Studenter är inte först och främst lockade av en god forskningsmiljö, utan av andra skäl. Balansen mellan undervisning och forskning kan även riskera att tippa över till forskning, ifall söktrycket bland studenter sjunker.

Bedömargruppen har noterat att turismvetenskap beskrivs i självvärderingen på ett ganska diffust sätt, och som genomsyras av ett fokus på studieobjektet turism. Beskrivningen av huvudområdet inleds med en vanligt förekommande definition av turism som "människors resande och vistelse utanför sina normala [?] bostads- och arbetsområden" (SV, Miun), men utelämnar en av de centrala turismteoretiska grundbultarna, dvs. det turistiska motivet till att resa. Bestämningen av tids- och rumsvillkoren för

turismmobilitet framgår inte heller. Turismvetenskap framställs som "ett tvärvetenskapligt ämnesområde som utvecklats till ett eget ämne", och där besöksnäring och turism branschen får framträdande roller.

Turismutbildningen profilerar sig mot destinationsutveckling och i självvärderingen uttrycks att man arbetat för att erbjuda hög kvalitet och en attraktiv utbildningsmiljö, och med starkt inslag av arbetslivsanknytning. Men studenternas önskemål om fördjupade teorikunskaper i turismvetenskap kanske delvis även kan förstås som ett uttryck för en alltför branschnära innehållslig orientering.

Bedömningskriterium 2: Undervisningen ska fokusera på studenters lärande

I självvärderingen lyfts det fram att undervisning på programmet ses som en lärandets process som ska innefatta både yttre faktorer och information, och som därefter ska leda till en inre lärandeprocess hos studenten. Det finns även en tydligt framskriven målsättning att samtliga lärare ska ha genomgått åtminstone en pedagogisk utbildning. På denna punkt kvarstår dock en hel del att göra. Rent konkret vill man sätta fokus på aktivitet och reflektion som ledord för studentens lärande, som i den praktiska lärsituationen ska ske genom övningar, seminarier och examinationer.

Själva lyfter man fram exempelvis samarbetet med Östersunds Fotbollsklubb där tillvägagångssättet inbegriper "*exploration, creation, reflection och implementation*". Case-metodiken verkar vara ett fruktbart sätt att få till stånd studentaktivitet, men det reflekterande lärandet verkar till vissa delar få stå tillbaka på själva aktivitetens bekostnad. En intressant undervisningsförfarande, som redovisas i självvärderingen, är "flipped classroom", vilket i hög grad tar med reflektionsaspekten i undervisningen på ett tydligt sätt. Att den tekniska problemlösningen hittills tagit en alltför stor del av tiden i genomförandet av denna pedagogik verkar mest vara ett initialt problem. Generellt sett innehåller programmet flera olika pedagogiskt informerade moment som sammantaget bör ge goda utsikter att uppfylla de pedagogiska intentionerna, inte minst då man har flera moment som täcker upp för varandras eventuella brister.

Bedömargruppen har fått intrycket att det generellt sett är en väl organiserad och genomtänkt utbildning. Att merparten av alla lärare är också aktiva forskare, och att det finns en uttalad målsättning att alla lärare ska ha genomgått åtminstone en pedagogisk utbildning, bör borga för goda förutsättningar. Inte minst är forskningsbakgrund och -aktivitet hos lärarna central för att kunna bedriva undervisning som vilar på vetenskaplig grund. Dessutom skrivs det fram att det råder en kultur eller praxis att diskutera pedagogiska frågor bland kolleger. Detta är något som är svårt att få bekräftat, men om så är fallet bör det vara av godo för undervisningen.

Inom programmets kurser arbetas det aktivt med att inkludera aktuell forskning gjord av lärarna, vilket är ett exempel på ambitionen att sudda ut "gränsen mellan forskning och utbildning". Det är sammantaget tydligt att undervisningen till sitt innehåll och form vilar på en beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund.

Under termin ett startar metodundervisningen genom att studenterna läser kursen "Vetenskapligt arbetssätt och undersökningsmetodik I". Under termin 3 fördjupas metodkunskaperna genom kursen "Vetenskapligt arbetssätt och undersökningsmetodik II". Vidare tränas studenterna i att kunna skriva fram och strukturera vetenskapliga texter.

Exempel på brister som framkommit är återkoppling till studenterna, t ex i olika skrivuppgifter de har under utbildningen, men framförallt innan uppsatskursen. Återkoppling på det akademiska skrivandet och hantverket bör därför förbättras. Det framkommer i studentintervjuer att examinatorer ibland ställer för låga krav på det akademiska skrivandet, vilket gör att studenterna inte inser när de behöver söka mer stöd. Kommer återkopplingen för sent, först när det självständiga arbetet examineras, eller vid seminariet innan arbetet läggs fram? Det finns en viktig skrivhjälpsresurs att tillgå på universitetet. Kanske kan denna utnyttjas ännu mer, men samtidigt är det så att denna inte kan ersätta den specifika och nödvändiga texthandledningen inom utbildning och huvudområde.

Bedömningskriterium 3: Undervisningens innehåll och form ska vila på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet

Om man även inkluderar de med anställning i kulturgeografi så finns det totalt 21 lärare, men av dessa är endast 12 disputerade och av dessa är 3 professorer och 3 docenter. I självvärderingen argumenterar man för att det råder en balans mellan erfarna lärare och juniora lärare, men det är svårt att förbise det faktum att nästintill hälften av lärarna inte genomgått forskarutbildning. I ett försök att minska eventuella följder av denna fördelning väljer man att lyfta fram en kultur och praxis som ska minska, eller ta bort, bristen på formell vetenskaplig kompetens. Här finns det anledning för lärosätet att göra en strategisk satsning för att öka den vetenskapliga kompetensen i turismvetenskap hos de lärare som är verksamma på grundnivå i ämnet.

Ett sätt som man aktivt arbetat med är att forskningsprojekt och forskningsintressen ligger till grund för tjänsteplanering och fördelning av undervisningen, och ansvaret inom programmet kurser.

Denna "matchningsprincip" är något som bör ses som positivt, samtidigt som det innebär att det blir personbundet till ett fåtal individer och/eller forskningsprojekt, med de risker som detta kan föra med sig. Den forskning som sker inom turism, av de som är verksamma, är det tydligt att den även till vissa delar format turismprogrammets innehåll. Exempel från pågående forskning används kontinuerligt i undervisningen. Inom samtliga kurser ingår vetenskapliga böcker och artiklar, exempelvis genom artikelkompendier som behandlas vid föreläsningar och seminarier, samt i examinationsuppgifter. Den vetenskapliga förankringen är en viktig del i examensarbetet och en central del i dess bedömning.

Det är intressant att se hur aktuella forskningsprojekt integreras i vissa av programmets kurser, samt att studenternas uppgifter kan knytas till pågående forskningsprojekt. Detta exemplifieras genom studier av existerande digitala tjänster inom turism. Innan uppsatskursen skriver studenterna uppsatsplaner som kan vara grund för kommande examensarbete. Ett frågetecken är hur mycket den vetenskapliga grunden lider av den nära anknytningen till arbetsmarknaden. Man skriver själva fram att det bör problematiseras vad

användbar utbildning egentligen innebär. I självvärderingen framgår att det finns en kritisk medvetenhet om innebörden av problematiken med ekonomiseringen av utbildningen, och det fokus på tillväxt och anställningsbarhet som följer.

Studenterna är nöjda med både mängd och nivå på litteraturen. Lärare uttrycker dock att de korta kurserna (i tid) kräver en kompromiss vad avser litteraturens djup och bredd. Bedömargruppen noterar att flera självständiga arbeten saknar teoretiskt ämnesdjup och tillräcklig problematisering, och flera framstår mer som konsultrapporter än vetenskapliga självständiga arbeten. Kan detta vara uttryck för att undervisningen inte i tillräckligt hög grad förmedlar nödvändigheten av vetenskaplig teori, både akademiskt och praktiskt?

Kan det vara så att den praktiska relevansen i de självständiga arbetena betonas på bekostnad av vetenskaplig relevans och fördjupning/problematisering? Det är dock inte helt klart hur huvudområdet generellt sett arbetar med att förhålla sig till studenters förväntningar och krav på praktisk relevans i utbildningen och kravet på akademisk kvalitet, och ifall man gör det på ett systematiskt sätt. Hur arbetar man för att uppfylla båda kravbilderna? Hur förmedlas metadiskussioner om olika slags kunskapsformer och dess olika typer av relevans?

Att undervisningen även vilar på "beprövad erfarenhet" visar den starka och nära kontakten med turismnäringen. Studenterna får uppsatsförslag från organisationer där de eventuellt också gör sin verksamhetsförlagda utbildning. Dialogen tycks fungera väl här, åtminstone på ett praktiskt plan. Hur studenterna får stöd i att "översätta" det som är praktiskt relevant till en teoretiskt/vetenskapligt relevant frågeställning som akademiskt legitimerar i perspektiv av aktuell turismvetenskaplig forskning är dock mer oklart.

Bedömningskriterium 4: De lärare som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens

Pedagogiska seminarier har funnits vid avdelningen, men finns inte i nuläget. Indragningar i medel påverkar lärares pedagogiska kompetensutveckling.

Lärarna måste i nuläget ansöka om medel, vilket kan få konsekvensen att inga får. Universitetet har påbörjat ett program för meriterade lärare, men det är oklart i vilken mån det har sipprat ner på institutionsnivån. Det finns ett system med uppföljning av kurser, vilket visar på en god ambition till systematiskt lärande och uppföljning av det pedagogiska arbetet. Dock finns en reflektion om att den kan upplevas som ytterligare en administrativ börda. Bedömargruppens intryck är att lärare upplever sig vara tyngda av nya administrativa rutiner, samt personalbrist och resursbrist. Det administrativa arbetet göms i akademiska tjänster utan att resurser tillförs.

Det finns ett informellt lärande, och examinationsgruppens sammanställningar av reflektioner till handledarna är ett bra exempel på ett systematiserat men relativt informellt kollegialt lärande. Lärare nämner också att de i hög utsträckning utvecklar sin kompetens via kanaler utanför institutionen, på egen hand. Det är dock oklart i vilken mån det informella utbytet sker och uppmuntras i vardagen.

Studenterna på kandidatnivån upplever att lärarna är kunniga, i betydelsen att "de vet vad de pratar om". Generellt är de nöjda med lärarnas pedagogiska förmågor, även om t ex tycks ha varierande uppfattning om föreläsningar och vilken funktion de fyller. Kanske detta är ett tecken på att det kommuniceras för lite metainformation från lärarnas/utbildningens sida om vad som kan vara olika syften med föreläsningar eller vad som pedagogisk motiverar dessa jämfört med andra undervisningsformer? Det tycks också vara oklart hur, eller om, lärandemålen kommuniceras i undervisningen.

Bedömningskriterium 5: Utbildningen ska vara användbar för studenter och samhället

"Turismbranschorienteringen" har sina fördelar i det att studenterna får bättre kunskaper om villkoren för arbetslivet inom turismområdet, och möjlighet att praktiskt pröva teoretiska färdigheter de förvärvat under utbildningen. Samtidigt haltar profileringen då inputen är alltför snävt orienterad mot den offentliga sektorn. Trots de goda avsikterna med täta relationer med branschen blir det tydligt att utbildningen inte riktigt når upp till ambitionen att studenterna ska ha kunskap om utbildningens användbarhet. Studenterna

påtar själva att det är först vid praktiken som de får tillfälle att bedöma vilka yrkesmässiga kompetenser de har fått.

Arbetslivsanknytning sker främst via fyra former: a) gästföreläsare, b) case-metodik c) studiebesök, d) workshops och e) praktik. När det gäller föreläsare bjuds aktiva inom branschen in för att färga vissa moment inom utbildningen. Rörande case-metodiken syftar den till att studenterna ska arbeta med verkliga projekt. Det bör tilläggas att även examinationer utformas så att de efterliknar "riktiga" arbetsuppgifter. Man genomför även studiebesök till skilda platser och företag under utbildningen. För att stärka vissa delar genomförs workshop. Till detta har man vid mer än ett tillfälle praktikkurser. Återigen bör det poängteras att studenterna själva anser att dessa moment lutar åt den offentliga sektorn.

Inom programmet finns en nära arbetslivsanknytning och ett upparbetat kontaktnät med relevanta organisationer, ett organiserat och etablerat utbyte med gästföreläsningar, praktik, studieresa i början av utbildningen, mm. Studenter efterfrågar fler kontakter med privat näringsliv, tycks finnas övervägande fokus på offentlig sektor (framkommer i studentintervju).

Studenterna efterlyser mer stöd i att kunna formulera vilken kompetens de har/får under utbildningen som kan vara relevant för ett yrkesliv. Tips på ord, formuleringar, beskrivningar av "vad man blir" efterfrågas.

Alumniuppföljning kan förbättras, vilket påpekas av både studenter och lärare. Initiativ har tagits till detta, vilket redogörs av studierektor vid intervju. Ett arbete har påbörjats med att ta fram information kring vad tidigare studenter gör, med filmklipp, berättelser mm.

Bedömningskriterium 6: Studenterna ska ha inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Det tycks inte finnas så mycket reflektion eller processutvärdering kring undervisningen som sådan, generellt sett tycks det vara få informella kursutvärderingar – vad fungerar bra/mindre bra – under kursens gång. Den formella elektroniska kursutvärderingen tycks vara den form man lutar sig på. Studenterna efterlyser dock bättre kursutvärderingar. Studenterna efterlyser

mer och bättre informella utvärderingar, men uttrycker dock en ambivalens till att ha kursutvärderingar i klassrummet (man vågar inte uttrycka sig kritiskt men vill samtidigt ha fördjupad dialog). En tanke kan vara att den mer informella karaktären av utvärderingsformerna kan standardiseras något, så att det inte upplevs så personligt och känsligt för både lärare och studenter. I intervjun (studierektor) framkommer dock att lärare schemalägger muntliga kursutvärderingar.

Studenters formella representation i olika organ tycks generellt sett fungera bra. Studenter är informerade om hur de kan få inflytande.

Bedömningskriterium 7: I utbildningen ska ett jämställdhetsperspektiv mellan män och kvinnor vara säkerställt och integrerat i såväl utformning som genomförande

Skevheter vad gäller personalstyrkan med fler män som har större andel forskning i tjänsten än kvinnor. Enbart manliga professorer. Enbart en kvinna som är docent i nuläget. Det tycks finnas en tendens att kvinnor har mer kursansvar (åtminstone på kandidatnivå) och således mer administrativa uppgifter än män. Det är dock en obalans som noterats vid lärosätet, men oklart om och vad som i så fall görs för att rätta till det.

4.1.2 Slutsatser och rekommendationer

Inledningsvis konstateras att turismutbildningen vid Mittuniversitetet bygger på en miljö med en lång etablerade tradition av forskning och undervisning i nära samarbete med det omgivande samhället. Dessutom är den enda lärosätet som erbjuder turismutbildning från grundnivå ända upp till forskarnivå. I den bemärkelsen är utbildningen unik.

Vad gäller de självständiga arbetena som kvalificerar för kandidatexamen i turismvetenskap uppvisar dessa övervägande en hög måluppfyllelse. Dock har ett par arbeten bristande måluppfyllelse, och dessa avser framförallt kunskap och förståelse (K1) och värderingsförmåga (V1). Brister som kan identifieras är främst frågor som handlar om metodologiska spørsmål, t ex att

man förlitar sig på en enda källa som grund för inramningen av metodavsnitten.

Vissa av de självständiga arbetena visar på brister i vetenskapsteoretisk förankring och litteraturöversiktarna är ofta tunna. En annan identifierad svaghet är bristande källkritik och att man förlitar sig på en eller få källor. Det bör understrykas att det finns bristande måluppfyllelse i merparten av de självständiga arbetena, vanligtvis det som avser kunskap och förståelse. Härvidlag finns det anledning att se över förbättringsåtgärder i syfte att förstärka måluppfyllelse, särskilt gällande kunskap och förståelse.

I självvärderingen framgår att samtliga lärandemål förväntas tas om hand. Noterbart är att det saknas kurser som avhandlar särskilt ämnets idéhistoria och kanoniska läror och teorier. Dessutom framgår inte en så tydlig "röd tråd" i kursutbudet, vilket väcker frågor om kursutbudet och om progression. Vidare är det svårt att tydligt urskönja hur kurserna i turismvetenskap och kulturgeografi både hänger ihop och åtskiljs. Här finns en uppenbar risk att det varken blir kulturgeografi eller turismvetenskap, utan snarare en allmän samhällsvetenskaplig präglad fokusering på objektet/fenomenet turism. Detta återspeglas gällande den teori och metod som erbjuds på C-nivån i turismvetenskap. Även om ett av syftena är att på olika sätt att ligga nära "turism branschen", vilket i sig kan vara lovvärt, så finns en överhängande risk att det blir för mycket betoning på "branschen" och arbetsmarknadens behov. Ibland blir detta tydligt i kursutbudet som tenderar att bli alltför "avnämaranpassat" på bekostnad av akademisk turismvetenskap.

Vad gäller förberedelser i samband med det självständiga arbetet framstår processen runt de självständiga arbetena som välorganiserade. Varje handledare har 23 klocktimmar i resurser för att bedriva handledning. Det bör dock noteras att examensarbetena företrädesvis skrivs parvis, vilket av flera skäl inte kan anses vara en tillfredställande lösning när det handlar om självständiga arbeten som kvalificerar för kandidatexamen och där individuell examination råder.

Bedömargruppens uppfattning är att den kollegiala bedömningspraxis där arbetena granskas ger en trygghet, transparens och kvalitetssäkring. Men bristerna i måluppfyllelsen, särskilt vad gäller kunskap och förståelse, tyder på att detta arbetssätt inte lyckas fullt ut. Bedömargruppen rekommenderar att man undersöker vad detta kan bero på.

En kritik är att handledare kan vara både adjunkter, doktorander och disputerade lärare. Forskningsprocessen och den vetenskapliga nivån kan visa brister i kompetens hos icke disputerade lärare, men det tidigare nämnda tillvägagångssättet bör kunna säkerställa kvalitén. En annan svaghet kan emellertid vara att några personers bedömningar kan komma att väga tyngre än andras. I detta sammanhang bör det lyftas fram att en prioriterad fråga i programmet är att man aktivt och systematiskt arbetar med skrivandet. Detta bör få positiva utfall vid författandet av examensarbetena.

Vad det gäller vilka förkunskapskrav som ställs på studenterna har man i den egna analysen och i självvärderingen lyft fram att studenternas meritvärden är relativt låga, och att en hög andel av studenterna kommer från studieovana hem. Även om man idag visar höga siffror på genomströmningen påpekas att den rådande situationen för lärare när det gäller resurser på lång sikt kan riskera att kvalitén på undervisningen sjunker. Här bör lärosätet fundera på hur, och vad, man kan göra för att säkerställa att så inte kommer att ske. Inte minst bör detta vara en central angelägenhet då Mittuniversitetet är det enda i Sverige som har forskarutbildning i turismvetenskap.

Vad gäller förslag till åtgärder enligt rekommendationer nedan, vill bedömargruppen betona vikten av att arbeta med kvalitetsutveckling på ett sätt som säkerställer att de självständiga arbetena visar att faktiska studieresultat motsvarar förväntade studieresultat för kandidatexamen i turism.

Är bra – goda exempel

- det kollegiala handledarskapet
- generellt sett är det en välorganiserad och genomtänkt utbildning
- väletablerat system för arbetslivskontakter

- intersektionella perspektiv för att säkra jämställdhet

Kan åtgärdas

- bristande resurser för pedagogisk/ämnesdidaktisk utveckling
- relativt hög andel icke-disputerade i utbildningen
- bristande återkoppling till studenter
- brister i kommunikation med studenter
- otydligheter mellan huvudområden (vad som är turismvetenskap och kulturgeografi i utbildningen)

Bör åtgärdas

- bristande ämnesteoretiska kunskaper och färdigheter i turismvetenskap, samt gedigen kunskap i ämnets idétraditioner och kanoniska verk
- snäv begränsad metodlitteratur som förlitar sig på en källa, alternativt några få metodrelaterade källor

4.2 Magister och masterexamen i turismvetenskap

Turismvetenskap är ett av huvudområdena på följande två utbildningsprogram på avancerad nivå:

- *Magister i turismvetenskap*, 60 hp (STURA), är ett ettårigt program på avancerad nivå som leder fram till magisterexamen med huvudområde turismvetenskap alternativt kulturgeografi. Programmet startade, i sin nuvarande form, höstterminen 2014.
- *Master i turism*, 120 hp (STUAA), är ett tvåårigt program på avancerad nivå som leder fram till masterexamen med huvudområde turismvetenskap alternativt kulturgeografi. Programmet startade, i sin nuvarande form, höstterminen 2017.

Bägge programmen organiseras inom ramen för TUG, vilket innebär att turismvetenskap även på avancerad nivå befinner sig utbildningsadministrativt nära kulturgeografi. Programmen är tydligt turismprofilerade, och erbjuder två spår där studenter kan välja att ta examen i turismvetenskap alternativt kulturgeografi. Programmen ges på engelska och är baserade på den starka turismutbildningstradition och turismforskningsmiljö som länge funnits vid Mittuniversitetet. Till det kan läggas att bägge programmen har föregåtts av ett systematiskt pedagogiskt planeringsarbete.

Eftersom programmet *Master i turism* (STUAA) startade höstterminen 2017 så har ingen student ännu genomgått programmet. Lärosätets självvärdering är därför huvudsakligen fokuserad på *Magister i turismvetenskap*, 60 hp (STURA), där det sedan ht-2018 råder intagningsstopp eftersom man har bedömt det som att programmet konkurrerar med det 2-åriga mastersprogrammet. Upplägget med två utbildningar på avancerad nivå gjorde det framför allt svårt att attrahera studenter till mastersprogrammet. Det kan här tilläggas att antalet studenter även varit mycket få, 2016 antogs totalt 12 stycken och 2017 endast 5 stycken. Statistik över genomströmning redovisas endast för år 2016, och den låg på 78% för män och 97% kvinnor. År 2017 antogs en student på masterprogrammet. Det existerar en variationsmängd gällande söktalet.

Det kan här noteras att självvärderingen för master/magister i turismvetenskap är skriven på engelska, och att den även är gemensam för turismvetenskap och kulturgeografi.

4.2.1 Redovisning utifrån de sju bedömningskriterierna

Vi har valt att strukturera vår bedömning utifrån Treklövern's sju bedömningskriterier. Samtliga underlag beaktas, men bedömningen av de självständiga arbetena är mest framträdande under bedömningskriterium 1.

Bedömningskriterium 1: Utbildningarna ska nå kraven i högskolelag och högskoleförordningen, dvs. de faktiska studieresultaten ska motsvara de förväntade studieresultaten

Självständiga arbeten

Eftersom inga studenter ännu genomgått masterutbildningen utgörs bedömningsunderlaget av självständiga arbeten från det 1-åriga magisterprogrammet (STURA) som fanns under perioden 2014-2018.

Bedömargruppen tar det för sannolikt, utifrån självvärderingen, att de självständiga arbetena fortfarande kan ses som relevanta som bedömningsunderlag.

De självständiga arbetena som kvalificerar för magisterexamen i turismvetenskap visar generellt sett på en hög, och/eller mycket hög, måluppfyllelse. Arbetena visar på bred kunskap och förståelse inom turismvetenskap, inbegripet såväl överblick som fördjupade kunskaper inom vissa delar av huvudområdet. Vidare visar de självständiga arbetena på insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, samt fördjupade metodkunskaper.

Samtidigt kan flera brister identifieras vad gäller kritisk reflektion, inte minst inom det metodologiska området. I ett fall används en ganska elementär "cost-benefit modell" för att kasta ljus över Airbnb-sektorns värd-gäst relationer, motiv, samt riskbedömningar inom sektorn. I samma arbete tas det även för givet att Airbnb är en typ av delningsekonomi, vilket kan diskuteras. I ett annat fall saknas det kritiska reflektioner kring "green washing" i relation till den problematik kring hållbar turism som utgör arbetets kärna.

När det gäller färdighet och förmåga visar de självständiga arbetena på ganska hög, och/eller mycket hög, förmåga att integrera kunskap samt analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, även med begränsad information. Vidare visas, i viss mån, på sådan färdighet som fodras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete. I t ex val av ämne och forskningsproblem visas på förmåga att ta sig an relativt nya, "utforskade" områden/teman inom turismvetenskap (t ex Airbnb) och att kartlägga och belysa ett problemkomplex med lämpliga och relativt avancerade analytiska metoder. De brister som kan relateras till detta mål

visar sig genom svepande eller otydliga formuleringar och bristande källhänvisning. Den kanske allvarligaste bristen är att modeller tas för givna och tillämpas utan tillräcklig föregående problematisering.

Vad gäller att visa förmåga att inom turismvetenskap göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter, samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete, blir bedömningen varierande. Överlag visar alla självständiga arbeten på relativt god förmåga att göra bedömningar vad gäller vetenskapliga och samhällliga aspekter. Men i ett av arbetena väcks inte ens frågan om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete inom det valda studieområdet.

Det finns exempel på att etiska överväganden görs, men dessa är mer eller mindre av "bocka av" karaktär i form av Vetenskapsrådets traditionella huvudkrav (informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet). Därmed aktualiseras frågan huruvida studenterna har färdigheter för att göra egna gedigna etiska problematiseringar, kritiska överväganden, och olika forskningsetiska ställningstaganden. För övrigt misstänker bedömargruppen att detta är ett mer allmänt problem som gäller utbildning på avancerad nivå vid fler lärosäten än bara Mittuniversitetet.

Bedömning av självständiga arbeten, magisterexamen i turismvetenskap

Mål												
K1	K1.1	K1.2	K1.3	K2	F1	F1.1	F1.2	F4	V1	V1.1	V1.2	V1.3
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
1	1	2	1	1	1	1	1	1				
2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3

Utbildningen

I programmet kan studenter välja mellan att gå turism- eller kulturgeografispåret. Inom ramen för STURA läser studenterna kurser i turismvetenskap med teman som turism som i en föränderlig värld, i relation till hållbarhetsagendan och utifrån managementperspektiv. Studenterna genomför ett självständigt arbete om 15 hp, alltså den traditionella omfattningen på ett magisterarbete. En styrka i kursutbudet är att detta täcker in både kvantitativa och kvalitativa metoder, samt att studenter även kan "skraddarsy" en egen läskurs med tydligt relevans för sina egna fördjupnings- och forskningsintressen.

Vad gäller mastersprogrammet i turismvetenskap så består detta av de kurser som tidigare erbjudits på magisterprogrammets första år, förutom det självständiga arbetet som ersätts av en kurs i tillämpad forskning där fältarbete ingår. Under det andra året består utbildningen det självständiga arbetet (30 hp), samt 30 hp verksamhetsförlagd utbildning (VFU).

I självvärderingen betonas att magisterprogrammets kursutbud sätter kontinuitet/progression i centrum. Varje kursplan har utarbetats efter noga diskussioner, och i perspektiv av hur kursen uppfyller programmets villkor och behov. Det kan diskuteras om den progression som exemplifieras med hänvisning till KG022A eller TR013A (SV, Miun) handlar om en strimma (hållbarhet) eller teoretisk/analytisk progression av en helhet. Tablå (SV, Miun, s. 56-57) som exemplifierar kontinuitet med TR009A som exempel behandlar inte kritiska perspektiv på hållbarhet (t ex kön, klass, och makt, samt inte minst geografiska skillnader i synen på och tillämpningen av hållbarhet). Med andra ord uttryckt så är det inte helt tydligt ur teoretisk och/eller analytisk synvinkel på vilka sätt detta utgör progression i djup och/eller bredd.

Det är lovvärt att man i självvärderingen reflekterar över, och gör bedömningar av, utbildningsåret samt diskuterar vilka ändringar som bör eller behöver göras, exempelvis vad gäller kursinnehåll, litteratur och pedagogik. En annan lovvärd insats är att man inom ramen för utbildningen bjudit in turismaktörer/branschfolk (VISITA) till en heldag i syfte att få deras

perspektiv på hur man utbildar studenter så att de kan bemöta branschens behov på ett bra sätt.

Av självvärderingen framgår att magisterprogrammet (STURA) är trattformat, det vill säga att programmet börjar brett och smalnar av steg för steg. Följaktligen börjar man i det allmänna och behandlar frågor om turismmobilitet, resmönster, turismens inverkan på lokala samhällen och dess plats och roll i globaliseringsprocesser. I samband med detta introduceras studenter även till nyckelämnena inom turismfältet, turismforskning vid lärosätet, och detta görs även av inbjudna gäster och föreläsare.

Hållbarhetsfrågor lyfts upp i en efterföljande kurs (TR009A) och "Tourism management and economics" (TR013A) beskrivs i självvärderingen som kursen vars syfte är att ge "comprehensive theoretical and practical understanding of state of the art theories, models in management and economics in tourism" (SV, Miun). Vidare menar man att detta ger studenterna möjlighet att vidga sin kunskap och utveckla sitt kritiska tänkande om turism som fenomen. Av kursutbudet att döma läser emellertid inte studenterna turismvetenskaplig ämnesteorier eller idéhistoria om olika traditioner, inklusive kanoniska verk. I självvärderingen framgår inte heller reflektioner om varför utbildningen inte erbjuder kurs(er) som avhandlar ämnesidéhistoria, teoribygge och kanoniska verk.

Det konstateras att genom att läsa kurserna får studenterna möjlighet till att utveckla/slipa sina teoretiska kompetenser och färdigheter i att lösa problem vad det gäller turism som samhällsfenomen, bedöma kritisk turismsektorns dynamik och inverkan på lokala samhällen och platser/destinationer. Däremot är det i enlighet med kraven på avancerad nivå ett tydligt fokus på akademisk/forskarkarriär och inte på praktiskt/tillämpade aspekter utifrån branschen kravbild.

STURA erbjuder två metodkurser (med kvalitativ respektive kvantitativ inriktning) som läses efter de tre kurser som avhandlar ämnesstoff. Enligt självvärderingen är metodkurserna utformade för att ge studenter färdigheter i att bedriva egen forskning i samband med genomförandet av det självständiga arbetet. Kursen TR012 bygger på olika statistiska metoder och

andra mätmetoder som introduceras i TR013. Även exemplen som används under den kvantitativa kursens gång bygger väsentligen på den föregående kursen TR013. Det föreligger en del oklarheter i självvärderingen i huruvida den kvantitativa metodkursen lär ut något helt nytt, eller om den utgör ett tillfälle att prova på kvantitativ metod.

Sammantaget erbjuder de fem första kurserna som läses under programmet goda förutsättningar för att genomföra det självständiga arbete som kvalificerar för magisterexamen i turismvetenskap. Den individuella läskursen används för att kartlägga tidigare forskning i forskningsfältet, i syfte att skriva ett forskningsutkast. Varje student arbetar nära och aktivt med respektive handledare i förberedelserna för slutliga självständiga arbetet. Även om det redan tidigt i utbildningen finns ett "uppsatstänk" på magisternivå kan det dock, enligt bedömargruppen, vara så att kravnivån som ställs är i lägsta laget.

Bedömningskriterium 2: Undervisningen ska fokusera på studenters lärande

Magisterprogrammet ämnar tillföra färdigheter i hur man bedriver forskning av hög kvalitet, samtidigt som man eftersträvar att säkerställa att studenterna får en metodologisk verktygslåda med nödvändiga färdigheter och kunskaper lämpade även för ett liv efter universitetet. Utbildningen och undervisningen lägger fokus på att främja studenternas kritiska tänkande i relation till turism. Målet är att skapa ett reflekterande sinne och kritisk kompetens, vilket sammantaget främjar problemlösning och mogna eller "kloka" beslut.

Under utbildningens gång får studenter en rad uppgifter som ämnar utveckla just dessa färdigheter. Exempelvis i den första kursen, som dock är i kulturgeografi (KG022A), skriver studenter veckovis kritiska reflektioner om, och recensioner av, nyckellitteratur. Muntliga presentationer och övningar i samband med grupparbete är ett annat exempel på undervisningsmoment där studenten är i centrum. Dessa följs av övningar i att lösa hållbarhetsproblem i relation till turism i TR009A, och i den efterkommande kursen t ex via granskning av den årliga rapporten från UN-WTO (United Nations World Tourism Organization). Undervisningen innehåller även rollspel där

studenter tränas i att inta turismintressenters och olika aktörers ståndpunkter eller positioner i kontroversiella frågor.

Ett grundläggande pedagogiskt problem är studenternas varierande och olika utbildningsbakgrund. Detta är vanligt förekommande på utbildningar på avancerad nivå med internationella studenter och innebär att dessa ofta kan sakna färdigheter i t ex läsa akademiska arbeten. Detta kan även gälla färdigheter i kvantitativa metoder som till exempel är nödvändiga för att kunna ta sig an artiklar i en tidskrift som *Tourism Management*. Variationen i studenternas förkunskaper kan med andra ord vara betydande och pedagogiskt utmanande. Detta noteras i självvärderingen, men däremot görs det inga reflektioner i om *hur* man ska komma till rätta med problemet, eller hur lärarkollegiet handskas med detta problem. Enligt bedömargruppen kanske det kan finnas anledning att fundera över konkreta åtgärder för att i vardaglig undervisningspraktik jämka skillnaderna i förkunskaper bland studenterna. Det finns en studentmentor som kan användas i detta syfte, och man kan även tänka sig att doktorander i större utsträckning kan agera mentorer, eller att lärare utses som mentorer för studenter.

Å andra sidan talar små studentgrupper för att delar av denna problematik ibland löser sig själv. På programmet lägger man även stor möda på att tilldela handledare som forskar om det ämne som studenten skriver om. I vissa fall erbjuds studenter att arbeta med redan befintliga forskningsprojekt. Av de nio doktorander som idag är inskrivna på forskarutbildningen har fem tagit sin examen på magister/masters-programmet. Detta är ett gott tecken, och lovvärt eftersom detta skapar kontinuitet och underlättar akademisk integration samt öppnar karriärvägar. Samtidigt kan det inte heller uteslutas att det ibland kan vara förenat med vissa risker 'vad gäller "forskningsinavel"'.

Flertalet disputerade lärare och doktorander har varit involverade i undervisningen på magisternivå. Alla lärare är aktiva forskare och några har mycket gedigna erfarenheter av internationella samarbeten och utbyten. Då och då hålls det även "pedagogiska möten" där man utbyter erfarenheter och lär sig nya pedagogiska metoder. Däremot framgår det ej av självvärderingen

vad "nya" i pedagogiken består av. Således är det svårt att urskilja ett väl utarbetat pedagogiskt synsätt i självvärderingen.

Det framskrivna är att det pedagogiska förhållningssättet ska vila på vetenskaplighet. Alltså skiljer sig inte pedagogiken från det som allmänt skrivs fram vid utbildningar på högskolenivå. Dock finns en tydlig framskrivning om pedagogiskt utvecklingsarbete via projektform. Rent generellt framgår i självvärderingen att lärosätet infört en pedagogisk meriteringsmodell. Trots detta poängteras i självvärderingen att det inte tillsätts tillräckligt med tid för pedagogisk utveckling i tjänsten. Lärosätet bör därmed göra insatser som förbättrar möjligheterna för tid för pedagogisk utveckling. Det problematiska är att det finns ambitioner om pedagogisk utveckling, men att dessa inte verkar understödjas tillräckligt genom interna riktade insatser och resurstilldelning.

Kursen TR013 erbjuder teoretiska och praktiska kunskaper, samt modeller och metoder i management och turismekonomi som ligger i forskningsfronten ("state-of-the-art"). Även om det konstateras att studenter breddar sina kunskaper och kritiska förmågor ges inga exempel på hur eller varför just dessa modeller skulle leda till just det. Vad dessa består av beskrivs inte närmare i självvärderingen. Det blir därför svårt att bedöma vad dessa moment innebär i praktiken.

Man arbetar tydligt och konsekvent med frågor som rör progression, t ex genom att "kartlägga" kursprogression i utbildningen – teoretiskt och praktiskt. Studenterna efterfrågar emellertid mer information om kurser, exempelvis konkret information om nästa kurs, vad man kan förvänta sig, dvs både praktisk och innehållsmässig information. Studenter upplever att studiehandledning inte alltid finns till hands.

Från intervjuer med både studenter och lärare framkommer det att det kan vara problematiskt med engelskan. De studenter som är svensktalande kan dock välja att skriva på svenska. Det finns en stor variation i studentgruppen vad avser skrivkunnighet. Intervjuer med studenter visar att studenterna lär känna sina kommande handledare tidigt, då de är lärare på de första kurserna

i programmet. Studenterna upplever god matchning mellan val av uppsatsämne och handledares kompetens.

Ett relativt litet antal studenter gör att studenterna upplever att de får bra återkoppling. Studenterna upplever dock att detta kan göras bättre. För närvarande tycks återkoppling vara av mer informell karaktär, och inte särskilt systematiserat. Det finns en risk att det blir alltför personberoende och varierar stort mellan enskilda lärare.

Då studentgruppen är relativt liten finns en risk att balansen mellan undervisning och forskning kan tippa över till forskning. Av studentintervjuerna framgår att problematiken uttrycks i tilldelning av uppsatsämne som blir knuten till forskningskompetensen. Således har denna risk redan delvis infunnit sig. Denna utveckling kan delvis ses negativt på kandidatnivå men det bör ses som en styrka på mastersnivå. I det avseende har lärosätet befintlig organisation och kompetens att i ett tidigt skede integrera mastersstudenterna i institutionens forsknings- och undervisningsmiljö.

Bedömningskriterium 3: Undervisningens innehåll och form ska vila på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet

Flera professorer undervisar på programmet. Utöver det består lärarlaget av seniora lärare (docenter och lektorer) och även doktorander. Alla är således aktiva forskare, med gedigna forsknings- och publiceringsmeriter. De deltar även återkommande vid internationella konferenser. Seminarieverksamheten utgör en viktig del av lärandet, med högt deltagande bland studenterna. I vilken utsträckning detta avser aktivt deltagande i ämnesvetenskapliga diskussioner framgår ej i självvärderingen.

Huvudområdet har en mycket stark forskningsanknytning, inklusive närheten till Sveriges enda forskarutbildning i turismvetenskap. Doktorander är även aktiva i undervisningen. Studenter på avancerad nivå inbjuds till att delta på forskarseminarier, och även ibland att sampublicera med seniora forskare.

Turismstudenterna på avancerad nivå tycks vara nöjda med såväl mängd som typ av litteratur. Lärare uttrycker dock att de korta kurserna (i tid) kräver en kompromiss vad avser litteraturens djup och bredd.

Att undervisningen även vilar på "beprövad erfarenhet" visar även den starka och nära kontakten med turismnäringen. Studenterna får uppsatsförslag från organisationer. Dialogen tycks fungera väl här, åtminstone på ett praktiskt plan. Hur studenterna får stöd i att "översätta" det som är praktiskt relevant till en teoretiskt/vetenskapligt relevant frågeställning och därmed kan fördjupa examensarbetet, är dock något oklart.

Bedömningskriterium 4: De lärare som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens

Pedagogiska seminarier har tidigare funnits men finns inte i nuläget. Indragningar i medel påverkar lärares pedagogiska kompetensutveckling. Lärarna måste i nuläget ansöka om medel, vilket kan få konsekvensen att inga får. Universitetet har påbörjat ett program för meriterade lärare, men det är oklart i vilken mån det har sipprat ner på institutionsnivån. Det finns ett system med uppföljning av kurser (programdatabasen PDB), vilket visar på en god ambition till systematiskt lärande och uppföljning av det pedagogiska arbetet. Dock finns en reflektion om att den kan upplevas som ytterligare en administrativ börda. Bedömarens intryck är att lärare upplever sig vara tyngda av nya administrativa rutiner, samt personalbrist. Det administrativa arbetet göms i akademiska tjänster utan att resurser tillförs.

Examinationsgruppens sammanställningar av reflektioner till handledarna är ett bra exempel på ett systematiskt men relativt informellt kollegialt lärande. Lärare nämner också att de i hög utsträckning utvecklar sin kompetens via kanaler utanför institutionen, på egen hand. Det är dock oklart i vilken mån det informella utbytet sker och uppmuntras i vardagen.

Studenterna på avancerad nivå upplever att lärarna är kunniga. Generellt är de nöjda med lärarnas pedagogiska förmåga. Det framstår, av självvärderingen att döma, som oklart om lärandemålen kommuniceras på ett tydligt sätt, inklusive hur dessa operationaliseras till examinationer.

Bedömningskriterium 5: Utbildningen ska vara användbar för studenter och samhället

I självvärderingen anges att programmet genererat olika karriärvägar för studenterna; forskarstudier, anställning inom turismsektorn, specifikt jobb inom "destination management", och anställningar inom både den privata och offentliga sektorn. Hållbarhetsfrågor inom turism i allmänhet, och hållbar turismutveckling i synnerhet, kännetecknar utbildningen. På goda grunder får dessa även fortsättningsvis anses vara användbara för både studenter och samhälle. Det finns även ett utvecklat kontaktnät med relevanta organisationer, ett organiserat och etablerat utbyte med gästföreläsningar mm.

Mastersstudenterna initieras väl i det akademiska arbetet och forskningsvärlden. De bjuds in på seminarium, och erbjuds ibland även möjlighet att sampublicera med lärare. Alumniuppföljning av studenter kan förbättras även på avancerad nivå. Initiativ har tagits till detta, vilket redogörs av studierektor vid intervju. Ett arbete har påbörjats med att ta fram information kring vad tidigare studenter gör, med filmklipp, berättelser mm. Det anges inte i självvärderingen om detta gäller även magister- och mastersstudenter.

Bedömningskriterium 6: Studenterna ska ha inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

På programmet arbetar man med att följa upp de kursvärderingar som görs för varje kurs. Det låga studentantalet, samt den låga svarsfrekvensen på kursvärderingar som genomförs online, innebär att resultatet blir tämligen magert och att det följaktligen är svårt att dra långtgående slutsatser. Lärare gör även muntliga kursvärderingar med studenter där de uppmanas till att uttrycka sina synpunkter om kursens styrkor och svagheter, och även till att lämna förbättringsförslag.

Studenternas inflytande syns även genom att studenter är representerade i ämneskollegiets möten, där de ges möjlighet att påverka utbildningen (en

student sitter i kollegiet som representant för magister/master programmet). Det gäller såväl kurslitteratur som förbättringar av specifika kurser och/eller utbildningen i allmänhet. I och med att det låga antalet studenter på den här nivån finns pedagogiska förutsättningar för nära kontakter lärare-studenter emellan, samt reella möjligheter för studenter att engagera sig i frågor som rör deras utbildning. Studenterna på avancerad nivå i turismvetenskap är så få till antalet och de upplever sig ha nära kontakt med lärare. Den informella kontakten kan emellertid även ibland vara ett hinder för kritisk dialog kring undervisningsformer.

Bedömningskriterium 7: I utbildningen ska ett jämställdhetsperspektiv mellan män och kvinnor vara säkerställt och integrerat i såväl utformning som genomförande

På utbildningen på avancerad nivå arbetar man generellt sett aktivt för att säkerställa jämställdhet. Man gör det även genom att "breda" jämställdhetsperspektivet genom att erbjuda intersektionella perspektiv där kön även sätts i relation till etnicitet, jämlikhet, klass, och andra variabler. I undervisningen förekommer även rollspel, särskilt under programmets första två kurser, där studenter uppmuntras att fördjupa sig i frågor som rör jämställdhet (hur detta faktiskt görs beskrivs inte närmare i självvärderingen).

Det anges i självvärderingen att representanter från arbetslivet bjuds in och föreläser på kurser, men inte om vad eller huruvida detta är specifikt kopplat till frågor som rör jämställdhet och jämlikhet.

Det framgår inte direkt av självvärderingen hur man arbetar på att säkra jämställdhet mellan studenter. Vad gäller personalstyrkan finns en skevhet med fler män som även har större andel forskning i tjänsten än kvinnor. Alla professorer är män, och endast en kvinna är i nuläget docent. Det tycks finnas en tendens på kandidatnivå att kvinnor har mer kursansvar, och således mer administrativa uppgifter än män. Huruvida detta även gäller för utbildningen på avancerad nivå framgår dock inte av tillgängligt underlag. Det är dock en obalans som noterats vid lärosätet, men det är oklart om och vad som i så fall görs för att rätta till det.

4.2.2 Slutsatser och rekommendationer

De självständiga arbetena som kvalificerar för magisterexamen i turismvetenskap visar generellt sett på en hög, och/eller mycket hög, måluppfyllelse. Arbetena visar på bred kunskap och förståelse inom turismvetenskap, inbegripet såväl överblick som fördjupade kunskaper inom vissa delar av huvudområdet. Vidare visar de självständiga arbetena på insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, samt fördjupade metodkunskaper.

Samtidigt kan flera brister identifieras vad gäller kritisk reflektion, inte minst inom det metodologiska området. I ett fall används en ganska elementär "cost-benefit modell" för att kasta ljus över Airbnb-sektorns värd-gäst relationer, motiv, samt riskbedömningar inom sektorn. I samma arbete tas det även för givet att Airbnb är en typ av delningsekonomi, vilket kan diskuteras. I ett annat fall saknas det kritiska reflektioner kring "green washing" i relation till den problematik kring hållbar turism som utgör arbetets kärna.

När det gäller färdighet och förmåga visar de självständiga arbetena på ganska hög, och/eller mycket hög, förmåga att integrera kunskap samt analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, även med begränsad information. Vidare visas, i viss mån, på sådan färdighet som fodras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete. I t ex val av ämne och forskningsproblem visas på förmåga att ta sig an relativt nya, "utforskade" områden/teman inom turismvetenskap (t ex Airbnb) och att kartlägga och belysa ett problemkomplex med lämpliga och relativt avancerade analytiska metoder. De brister som kan relateras till detta mål visar sig genom svepande eller otydliga formuleringar och bristande källhänvisning. Den kanske allvarligaste bristen är att modeller tas för givna och tillämpas utan tillräcklig föregående problematisering.

Vad gäller att visa förmåga att inom turismvetenskap göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter, samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete, blir bedömningen varierande. Överlag visar alla självständiga arbeten på relativt god förmåga att göra bedömningar vad gäller vetenskapliga och

samhälleliga aspekter. Men i ett av arbetena väcks inte ens frågan om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete inom det valda studieområdet.

Det finns exempel på att etiska överväganden görs, men dessa är mer eller mindre av "bocka av" karaktär. Därmed aktualiseras frågan huruvida studenterna har färdigheter för att göra egna gedigna etiska problematiseringar, kritiska överväganden, och olika forskningsetiska ställningstaganden. För övrigt misstänker bedömargruppen att detta är ett mer allmänt problem som gäller utbildning på avancerad nivå vid fler lärosäten än bara Mittuniversitetet.

Ett vanligt förekommande och grundläggande pedagogiskt problem är studenternas varierande och olika utbildningsbakgrund, i t ex läsa akademiska arbeten, färdigheter i kvantitativa metoder, eller ta sig an artiklar i ämnestidskrifter. Detta medför betydande pedagogiska utmaningar, vilket noteras i självvärderingen. Det görs däremot inga vidare reflektioner i om *hur* lärarkollegiet ska komma till rätta med detta. Enligt bedömargruppen kanske det kan finnas anledning att fundera över konkreta åtgärder för att i vardaglig undervisningspraktik jämka skillnaderna i förkunskaper bland studenterna.

Flertalet disputerade lärare och doktorander har varit involverade i undervisningen på magisternivå. Alla lärare är aktiva forskare och några har mycket gedigna erfarenheter av internationella samarbeten och utbyten. Då och då hålls det även "pedagogiska möten" där man utbyter erfarenheter och lär sig nya pedagogiska metoder. Däremot framgår det ej av självvärderingen vad "nya" i pedagogiken består av. Således är det svårt att urskilja ett väl utarbetat pedagogiskt synsätt i självvärderingen.

Det pedagogiska förhållningssättet vilar på vetenskaplig grund. Det pedagogiska utvecklingsarbetet sker via projektform med en pedagogisk meriteringsmodell. Dock läggs det inte tillräckligt med tid för pedagogisk utveckling i tjänsten. Lärosätet bör därmed göra insatser som förbättrar möjligheterna för tid för pedagogisk utveckling. Ambitionerna om pedagogisk utveckling finns men verkar inte få stöd i form av interna riktade insatser och resurstilldelningar.

Mastersstudenterna integreras rätt tidigt och väl i det akademiska arbetet och forskningsvärlden (seminarieverksamhet, sampublicationer).

Turismstudenterna tycks vara nöjda med såväl mängd som typ av litteratur.

Alumni uppföljning av studenter kan förbättras även på avancerad nivå.

Det finns även ett upparbetat kontaktnät med relevanta organisationer.

Programmet har genererat olika karriärvägar för studenterna. Tydlig profil och med fokus på hållbarhetsfrågor inom turism i allmänhet, och hållbar turismutveckling i synnerhet, kännetecknar utbildningen. På goda grunder får dessa även fortsättningsvis anses vara användbara för både studenter och samhälle.

Är bra – goda exempel

- studenterna på avancerad nivå i turismvetenskap initieras väl i det akademiska arbetet och i forskningsvärlden
- ett upparbetat kontaktnät och olika karriärvägar för studenterna
- profileringen i hållbarhetsfrågor inom turism i allmänhet, och hållbar turismutveckling i synnerhet

Kan åtgärdas

- bristande uppföljning av alumnistudenter på avancerad nivå
- icke tillräckligt utvecklade strategier och konkreta åtgärder för att i vardaglig undervisningspraktik jämkna skillnader i förkunskaper bland studenterna (såväl i ämnesteorier- som metodkunskaper och läs- och skrivfärdigheter av akademiska texter)

Bör åtgärdas

- otillräcklig resurstilldelning för pedagogisk utveckling
- bristande forskningsetiska överväganden i de självständiga arbetena

5 Slutdiskussion

I Treklöverutvärderingen av geografi, kulturgeografi och turismvetenskap vid Karlstads universitet, Linnéuniversitetet och Mittuniversitetet har bedömargruppen identifierat några gemensamma utmaningar för lärosätena som är av mer övergripande och generell karaktär. I denna slutdiskussion vill vi passa på att lyfta dessa, eftersom vi tror att de kan vara relevanta för samtliga lärosäten att reflektera över och ta med i utvecklingsarbetet. Det är även vår förhoppning att dessa kan ligga till grund för gemensamma diskussioner mellan lärosätena, eller genom andra samarbeten. Utbildningar inom Turism har exempelvis ett etablerat nationellt samarbete i form av det s.k. NATU nätverket (Nätverket för turismutbildningar). Detta, eller liknande forum, kan vara lämpliga plattformar för att föra en vidare diskussion kring kvalitetsutveckling, och i synnerhet lyfta utmaningar av strukturell karaktär. I diskussionen nedan finns också några övergripande reflektioner kring utvärderingsprocessen som sådan.

Söktryck och variationer i studentgruppen

Samtliga lärosäten och ämnen i denna utvärdering står inför utmaningar med antingen sjunkande eller lågt söktryck, och/eller små studentkullar. Att följa upp, analysera orsaker, och försöka motverka att söktrycket sjunker, eller att studentgrupper blir alltför små, är således av stor vikt, samtidigt som det skall säkerställas att studenterna verkligen når examensmålen. Ett generellt mönster som framkommit i självvärderingarna är även att det finns stor varians i kunskapsnivå och typer av kunskap bland studenter som påbörjar utbildning. På grund av dessa pedagogiska förutsättningar vill vi här betona vikten av att lärosätena säkerställer resurser som skrivstöd, studieverkstäder osv. På ämnesspecifik kurs- och utbildningsnivå handlar det om säkerställa och utveckla skriv- och analysträningar av olika slag med tydlig återkoppling till studenterna, handledningens organisering och handledarresurser, samt

kommunikation till studenter om villkor och krav som ställs på högre utbildning.. Vi återkommer till några av dessa faktorer i diskussionen nedan.

Balansen mellan en forsknings- och undervisningsmiljö

Vi utgår från antagandet att en hållbar forskningsmiljö är en viktig förutsättning för en hållbar utbildningsmiljö, och att närheten till forskningen dessutom är en förutsättning för att säkerställa och utveckla den vetenskapliga grunden för ett huvudområde. Vi skulle vilja lyfta fram några faktorer som vi anser kan äventyra balansen mellan forskning och utbildning. I de fall då forskningsmiljön är stark, men söktrycket hos studenter är lågt, finns en risk att studenter tappar intresset för utbildningen om de upplever att denna inte prioriteras i relation till forskning. Studenterna, i synnerhet de som är mer yrkesorienterade i ämnen som turismvetenskap eller de som läser program som samhällsplanerarprogrammet, lockas inte främst av en stark forskningsmiljö utan av andra skäl, t ex att utbildningen innehåller arbetslivsorienterade moment. Här är det av extra vikt att följa upp de pedagogiska förutsättningarna med avseende på vad som faktiskt lockar studenter, vilka förväntningar de har, och vad detta innebär för pedagogiska konsekvenser för utbildningens genomförande. På liknande sätt kan utbildningsmiljöer där forskningsanknytningen är svag riskera att förstärka en obalans där huvudområdets ämnesvetenskapliga grund inte utvecklas på ett tillfredställande sätt.

En utbildningsstrukturell faktor som kan försvaga möjligheter till utveckling av ett huvudområde är dess programberoende. Det kan vara svårare att nå ämnesmässig fördjupning inom ett huvudområde inom ramen för utbildningsprogram då fler huvudområden behöver enas om hur studenter skall uppnå examensmålen. Progression med avseende på fördjupning och breddning inom huvudområdet, och bestämningen av ämnesspecifika lärandemål, blir en pedagogisk utmaning då program ofta använder sig av t ex både breddkurser och samläsning och där programstrukturen är svår att påverka. Detta innebär att det faktiska studieresultatet som mäts i form av självständiga arbeten som kvalificerar för examen inom ett huvudområde de

facto är beroende av både faktiska och förväntade studieresultat på programnivå som huvudområdet själv inte ensidigt kan bestämma över.

En annan risk som identifierats för utbildning inom ett huvudområde är en skev tjänstefördelning som skapar "inlåsningar". Samma personal kan ha stor undervisningsbelastning, och därmed inte "komma loss" med forskning, medan de som företrädesvis forskar ej tilldelas undervisningsuppdrag. En annan viktig aspekt att beakta här är könsfördelningen, då det tycks finnas en tendens att tyngre administrativa uppdrag som kursansvarig och studierektorframförallt ges eller tas av kvinnor, och där män har mer forskningstunga arbetsuppgifter. Detta skapar olika och skeva förutsättningar för karriärutveckling, och är något som lärosätena särskilt bör beakta i perspektiv av jämställdhet.

Balansen mellan akademisk utbildning och yrkesutbildning

Balansen mellan forskning och utbildning har även betydelse för balansen mellan akademisk utbildning och förväntningar och krav på yrkesrelevans. Många av de självständiga arbeten som granskats i utvärderingen formulerar sitt ämne utifrån praktiska utgångspunkter snarare än vetenskapliga, vilket kan begränsa möjligheterna att uppnå de ämnesvetenskapliga kraven som ställs enligt examensfordringarna. Här finns en uppenbar risk att arbetslivsanpassningen tränger undan den vetenskapliga ämnesteorietiska förankringen. Problematiken pekar generellt på behovet av att säkerställa en fördjupad ämnesvetenskaplig diskussion inom ramen för utbildningen, exempelvis om relationer mellan teori, empiri, och praktisk tillämpning samt en problematisering av dessa distinktioner. Såväl utbildningens, huvudområdets, och den ämnesvetenskapliga relevansen av de självständiga arbeten som kvalificerar för examen skulle kunna ytterligare tydliggöras genom utbildningsmoment där diskussioner och problematiseringar av olika typer av kunskap görs utifrån aktuell forskning inom huvudområdet. Här handlar det om att utveckla studenters förståelse av, och kunskaper om, de krav som ställs på akademisk och vetenskapligt underbyggd kunskap i förhållande till praktisk arbetslivsrelevans. Generellt sett behöver fördjupade

kunskaper, färdigheter och värderingsförmågor gällande vetenskapsteori och metodologi utvecklas och säkerställas inom de olika utbildningarna och huvudområdena. Detta behöver nödvändigtvis inte ta formen av fler föreläsningar och mer litteratur i vetenskapsteori, utan lika viktigt är att skapa förutsättningar för studenterna att praktiskt träna teoretiska och metodologiska kunskaper genom skriv- och analysövningar, vilka också inkluderar tydlig återkoppling genom lärarhandledning. Genom den här typen av undervisningsmoment kan studenten tränas i att uppnå kraven på ämnesvetenskaplig kunskap, men också hur denna både kan särskiljas från, och komplettera, yrkesorienterad praktisk kunskap.

"Vad blir jag?" Utbildningens relevans för samhälle och yrkesliv

I synnerhet turismutbildningarna tycks inte vara riktigt tydliga kring vilken roll de har, bör, eller vill ha, inom ett spektrum av användningsområden och nyttoperspektiv, vilket i sin tur tenderar att göra studenterna osäkra på vad de utbildar sig till. Ambivalensen återspeglas i organiseringen av utbildningarna, vilka ser lite olika ut på lärosätena. Turismvetenskap är en egen akademisk vetenskaplig disciplin, men samtidigt används området turism som komplettering och tillämpning inom andra akademiska huvudområden, vilket kulturgeografi är ett tydligt exempel på. Det är också sannolikt att de olika miljöerna vid lärosätena lockar och fostrar studenter med lite olika yrkesambitioner. Vid Linnéuniversitet är turismutbildning en del av en ekonomihögskola och med fokus styrt mot management och företagsnära yrkesanknytning. Vid Karlstads universitet, som del av GMK, blir samhällsplaneringsinriktningen mer tydlig, medan Mittuniversitetets turismutbildning har en tydligare självständig ämnesdisciplinär identitet, även om detta inte nödvändigtvis gör studenterna tryggare med sin utbildning och yrkesidentitet.

Ett återkommande tema är studenternas frustration av att inte förstå och kunna kommunicera sin möjliga arbetsmarknad. "Vad blir jag?" Alla lärosätena erbjuder kontakter med näringslivet, och det finns exempel på väl utvecklade kontakter med potentiella arbetsgivare. Ändå kan det vara svårt

för studenter att förstå sin kommande arbetsmarknad, bland annat beroende på att den är bred och mångfacetterad. Sannolikt skulle turismutbildningarna kunna dra nytta av tydligare kartläggningar av möjliga yrkesvägar, efterfrågan, och karriärvägar inom olika segment. Detta kan göras både genom alumnkartläggning och genom analyser utifrån ett utbudsperspektiv. Även ämnet turismvetenskap såväl som utbildningarnas attraktivitet skulle kunna tydliggöras och stärkas om de olika yrkesmöjligheterna blev tydligare.

Detta hänger i sin tur samman med i vilken mån lärosätena lyckas hitta en balans mellan att å ena sidan erbjuda attraktiva och tydliga program som studenter kan förstå och attraheras av, och andra sidan säkerställa att examensfordringarna uppfylls inom respektive huvudområden med tillhörande krav på ämnesprogression och ämnesvetenskaplig kvalitet.

I denna utvärdering har uppdraget innefattat att utvärdera ämnen som är huvudområde för examen på grund- och avancerad nivå. Som framgått handlar det nästan uteslutande om att studenter tar examen i dessa ämnen inom ramen för program (och inte genom fristående kurser), och därför har mycket av diskussionen och reflektionerna rört sig kring spänningar just mellan ämnen och program. Det examensbevis studenter erhåller anger huvudområdet för examen, åtföljt av en bilaga som beskriver utbildningen. Man kan då fråga sig vilken roll programmets identitet och innehåll har i relation till ämnets bredd och fördjupning mot examina.

Såväl turismvetenskap som kulturgeografi (inom ramen för specifika program) erbjuder någon form verksamhetsförlagd utbildning (VFU) på alla tre lärosätena. En organisatorisk fråga som diskuterats under utvärderingen är den terminsmässiga placeringen av VFU respektive självständigt examensarbete. Dels tycks det vara svårt att motivera studenter att skriva uppsats när de redan varit ute på VFU och står med halva foten i yrkeslivet, dels kan det vara fördelaktigt att komma igång med sin karriär genom en fortsatt anställning, i någon form, där man genomfört sin VFU. Bedömargruppen har resonerat om att kvaliteten i det självständiga arbetet som kvalificerar för examen eventuellt kan påverkas negativt av att studenterna inte är inne i ett "akademiskt flow" när de ska genomföra sitt

examensarbete utan kanske uppfattar detta mer som ett nödvändigt ont efter att ha varit ute i yrkeslivet.

Mot denna bakgrund kan det vara värt att lyfta frågan om det, för de utbildningar som har VFU förlagd till termin 5 och där examensarbetet genomförs termin 6, kan finnas anledning att byta plats på dessa kurser. Frågan är naturligtvis inte isolerad utan relaterad till progression i och mellan kurser på utbildningen. En särskilt viktig aspekt är lärandemål och förväntat utfall av VFU-kurser, samt hur man väger det självständiga arbetet som kvalificerande för examen. Skall detta uppfattas som det sista som genomförs på utbildningen, eller kan man genomföra detta tidigare? Skall behörighetskrav vara t ex 150 hp, eller räcker det med t ex 60 hp inom huvudområdet?

Balansen mellan en formell och informell lärandekultur i lärarkollegiet

Det tycks generellt finnas en tendens till ökad formalisering av undervisningen i det akademiska arbetet, med ökade krav på pedagogiska meriter. Formella program för pedagogisk meritering finns i nuläget vid två lärosäten inom Treklövern. En ökad betoning och krav på formell meritering bland lärarna i kollegiet kan bidra till en aktiv pedagogisk och ämnesdidaktisk lärandekultur med aktivt kunskapsutbyte, men detta sker troligtvis inte per automatik. Det krävs oftast organisatoriska förutsättningar med möten och tid för utbyten. Det kräver dessutom oftast en kollegial informell pedagogisk och ämnesdidaktisk kultur, där information och kunskaper delas. I några av de ämnen som vi utvärderat är utbildningsmiljön liten, med få lärare. Här finns det ofta goda förutsättningar för ett informellt byte av kunskaper och undervisningserfarenhet både på ämnes- och utbildningsnivå. Det finns emellertid samtidigt en risk att en alltför informell kultur stagnerar, och förvandlas till tyst kunskap som individualiseras och reproduceras utan pedagogisk och ämnesdidaktisk problematisering. Likaså kan en alltför stor betoning på individuella meriteringsvägar utan återkoppling till den kollegiala miljön vara mindre gynnsam för att utveckla en pro-aktiv lärandemiljö kring planering, genomförande och utvärdering av undervisning

och utbildning. Det kan även försvåra för nya lärare, t ex doktorander eller nyanställda, att sätta sig in i undervisningen och utbildningen.

En bättre balans mellan formaliserat pedagogiskt utvecklingsarbete och informellt lärande kan exempelvis utvecklas genom att utbildningsmiljön bidrar till att organisera och skapa förutsättningar för informellt kunskapsutbyte, t ex pedagogiska frukostmöten eller liknande, eventuellt under ledning av de lärare som genomgått pedagogisk meritering eller specifika kurser i högskolepedagogik eller motsvarande. Varken i självvärderingarna eller i intervjuerna läggs det någon större vikt vid den här typen av semi-informellt kollegialt lärande. Det behöver inte betyda att de inte finns, men kanske de inte upplevs som lika viktiga att informera om, eller så är de en del av en taget-för-given kollegial kultur. Som ett generellt råd för samtliga lärosäten skulle vi vilja att man ser över hur resursfördelning kring den här typen av pedagogiskt utvecklingsarbete ser ut, och analyserar hur det skulle kunna främja en både formell och informell lärandemiljö.

Den administrativa logiken versus den pedagogiska logiken

Vi ser i självvärderingar och intervjuer ett återkommande spänningsförhållande mellan ökande administrativa krav som i sig kan verka av godo, som t ex att registrera och rapportera olika typer av information inom ramen för ett administrativt system, men som upplevs som alltför tidskrävande eller som en icke produktiv "bocka-av-övning". Risken är därmed överhängande att utbildnings- och undervisningsadministration går ut över pedagogiskt arbete och utveckling av undervisning och utbildning. Det finns en tendens att den administrativa logiken i allt högre grad styr över den pedagogiska, och undervisningens kvalitet får ge vika för administrativ effektivitet. Vi skulle därför vilja betona vikten av att motverka denna tendens och arbeta för att säkerställa en för lärarna bättre balans mellan en administrativ logik och en pedagogisk logik.

Ett annat exempel på hur spänningen mellan administration och pedagogik kan ta sig uttryck handlar om informationshantering. I intervjuer med studenter, och även med lärare, framkommer det att studenter ofta

efterfrågar "mer och tydligare information". Oftast handlar det om information som rör kurser. Istället för att lägga till ytterligare riktlinjer och förtydliganden i den information som finns, vilket kanske inte alltid är nödvändigt, föreslår vi att utbildningarna istället ser över hur informationen kommuniceras och när. Det kan t ex ske genom en "aktivering" av lärandemål eller studiehandledningar i undervisningen, snarare än genom att enbart hänvisa till ett styrdokument eller en hemsida. Styrdokument som kursplaner, men även målmatriser som finns i flera av självvärderingarna, kan i många fall ge viktig information om hur man arbetar med konstruktiv länkning, t ex hur lärandemålen styr kursers innehåll, undervisningens genomförande, och examinationer. Denna typ av information om de pedagogiska villkoren och kraven, särskilt genom kursplan som juridiskt och pedagogiskt styrdokument, behöver aktiveras i kommunikationen mellan både lärare och lärare, och lärare och studenter, för att bli en konstituerande del av den pedagogiska praktiken.

En annan fråga som bedömagruppen diskuterat, baserat på intervjuerna, är utmaningen i att skapa ett ömsesidigt engagemang och kommunikation mellan lärare och studenter. I vissa avseenden tycks man ha svårt att mötas. Det finns en tendens att studenter inte anser sig få tillräcklig eller rätt information, att de tycker att vägledning och stöd brister samt att det kan vara svårt att framföra synpunkter och kritik. Samtidigt nyttjar de inte, mer än sporadiskt, de möjligheter som finns till studentinflytande eller frivilligbaserat stöd och fördjupning, såsom biblioteks- och skrivkurser. Vi ser därför en potential i ökad samverkan mellan lärosätena för att diskutera och utveckla former för ett ökat ömsesidigt engagemang som skulle kunna ha potential att stärka lärandemiljöerna.

Under detta tema skulle vi även vilja lyfta fram utvärderingsprocessen som sådan. Att skriva självvärderingar är en tidsödande process för ett lärarkollegium, och därför skulle vi vilja betona vikten av att anvisningarna är tydliga. En reflektion som bedömagruppen för denna utvärdering har gjort, och som nämnts inledningsvis i samtliga rapporter, är att självvärderingarna i hög grad varit informativa och beskrivande, men i relativt liten grad har de varit värderande och analyserande över egna styrkor och svagheter. Vi skulle

gärna ha sett mer av lärosätenas egna analyser av sina kvalitetsarbeten, hur de arbetar för att skapa förutsättningar för att studenterna ska nå lärandemål och examensmål, hur konstruktiv länkning tillämpas i den vardagliga undervisningspraktiken, samt en analys av de effekter man kan se av det pågående kvalitetsarbetet.

För att bättre kunna utvärdera relationen mellan förväntade och faktiska studieresultat krävs möjligtvis tydligare anvisningar, och kanske tydligare exemplifieringar i anvisningarna. Att strukturera en självvärdering genom en SWOT-analys, med lärandemål och konstruktiv länkning i centrum, skulle kunna vara en möjlighet, men det finns givetvis andra sätt. Ett tydligare fokus på egen analys, och att sedan bifoga lämpliga bilagor skulle dessutom kunna möjliggöra en betydligt kortare självvärdering.

6 Bilaga 1, Valda examensmål

För att göra utvärdering gentemot lärandemålen i examensordningen lättare att hantera har bedömargruppen valt att splittra upp långa lärandemål i mindre delar och därefter numrerat lärandemålen inom respektive lärandemålskategori

- Kunskap och förståelse
- Färdighet och förmåga
- Värderingsförmåga och förhållningssätt

Som exempel syftar lärandemål **K2** i tabeller över bedömd måluppfyllelse för självständiga arbeten därmed till det, enligt bedömargruppens numrering, andra lärandemålet i kategorin kunskapsmål. Bedömargruppens numrering framgår av listorna nedan under respektive examen.

Kandidat

- **K1:** visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor
- **K1.1:** visa kunskap om huvudområdets vetenskapliga grund,
- **K1.2:** visa kunskap om tillämpliga metoder inom huvudområdet
- **K1.3:** visa fördjupad kunskap om någon del av huvudområdet
- **K1.4:** orientering om aktuella forskningsfrågor
- **F1:** visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer
- **F1.1:** förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning

- **F1.2:** förmåga att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer
- **V1:** visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter
- **V1.1:** förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga aspekter
- **V1.2:** förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta samhälleliga aspekter
- **V1.3:** förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta etiska aspekter

Magister

- **K1:** visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl överblick över området som fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete
- **K1.1:** kunskap och förståelse inom huvudområdet vad avser överblick
- **K1.2:** kunskap och förståelse inom huvudområdet vad avser fördjupade kunskaper inom vissa delar av området
- **K1.3:** insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete
- **K2:** visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen
- **F1:** visa förmåga att integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, även med begränsad information
- **F1.1:** visa förmåga att integrera kunskap
- **F1.2:** visar förmåga att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, även med begränsad information

- **F.4:** visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att arbeta i annan kvalificerad verksamhet
- **V1:** visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete
- **V1.1:** förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga aspekter
- **V1.2:** förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta samhällliga aspekter
- **V1.3:** förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete

Master

- **K1:** visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl brett kunnande inom området som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen
- **K1.1:** kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen vad avser brett kunnande
- **K1.2:** kunskap och förståelse inom huvudområdet vad avser väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av området
- **K1.3:** fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete
- **K2:** visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen
- **F1:** visa förmåga att integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, även med begränsad information, och visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet
- **F1.1:** visa förmåga att integrera kunskap

- **F1.2:** visa förmåga att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, även med begränsad information
- **F.4:** visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet
- **V1:** visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete
- **V1.1:** förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga aspekter
- **V1.2:** förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta samhällliga aspekter
- **V1.3:** förmåga att inom huvudområdet göra bedömningar med hänsyn till relevanta etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete